

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Právnická fakulta

**Metodika vyšetřování sexuálních trestných činů
(vybrané problémy)**

Diplomová práce
Iveta Vlášková

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Zdeněk Konrád, CSc.

Katedra trestního práva

Datum uzavření rukopisu: leden 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne.....

Podpis.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. JUDr. Zdeňku Konrádovi, CSc., za jeho pomoc při sestavování osnovy diplomové práce. Dále děkuji Mgr. Evě Vycpálkové, Obvodní státní zástupkyni pro Prahu 9.

Obsah

Úvod	1
1. Trestný čin znásilnění obecně	3
1.1. Skutková podstata znásilnění od r. 1852 do současnosti	3
1.2. Statistické údaje za rok 2012	13
2. Kriminologická charakteristika trestného činu znásilnění	16
2.1. Typické způsoby páchaní	16
2.2. Pachatel	19
2.2.1. Deviantní pachatel	20
2.2.2. Nedevariantní pachatel	23
2.3. Oběť	25
3. Typické stopy	27
3.1. Ve vědomí	27
3.2. Materiální	29
4. Typické vyšetřovací situace	31
4.1. Před sdělením obvinění	31
4.2. Po sdělení obvinění	32
5. Předmět vyšetřování	32
6. Podněty k vyšetřování	33
7. Počáteční úkony	35
7.1. výslech oznamovatele – oběti	35
7.2. výslech svědka	39
7.3. prohlídka těla oběti	40
7.4. ohledání místa činu	42
7.5. pátrání po pachateli	46
8. Vyšetřovací verze, plánování a organizace vyšetřování	47
9. Následné vyšetřovací a operativně pátrací úkony	49
9.1. výslech obviněného	49
9.2. konfrontace	51
9.3. prověrka výpovědi na místě	54
9.4. rekognice	56
9.5. vyšetřovací experiment	58
9.6. rekonstrukce	60
9.7. sexuologická expertiza	63
Závěr	66
Seznam zkratk	73
Seznam použité literatury a pramenů	74

Úvod

Tématem mé diplomové práce je „Metodika vyšetřování sexuálních trestných činů (vybrané problémy).“ Vzhledem k tomu, že takto koncipované téma je velmi široké, zadané téma jsem zúžila a věnuji si ve své práci pouze metodice vyšetřování trestného činu znásilnění. Tento trestný čin se do popředí mého zájmu dostal proto, že se jedná o nejzávažnější a společensky nejvíce nebezpečný trestný čin proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Pachatel znásilnění narušuje nejintimnější sféru jednotlivce, když nerespektuje právo oběti na svobodné rozhodování o svém pohlavním životě. Znásilnění oběti navždy změní život. Kromě fyzické újmy hrozí nebezpečí rozvinutí psychických poruch a rozvratu rodinného života.

Laická veřejnost je mylně přesvědčena, že převážnou většinu znásilnění páchají osoby sexuálně deviantní. Na tomto mýtu mají bezesporu velkou zásluhu sdělovací prostředky, které informují o případech znásilnění spáchaných osobami s poruchou sexuální preference, ale opomíjejí oběti vztahových znásilnění. Paradoxně je ale většina znásilnění spáchána mezi osobami, které se alespoň povrchně znají, často se jedná o dlouholeté partnery či manželé. Pachatelé vztahových znásilnění zůstanou častěji než pachatelé jiných trestných činů nepotrestaní. Příčina tkví v tom, že oběť se rozhodne znásilnění nenahlásit.

V první kapitole nazvané „Trestný čin znásilnění obecně“ se zabývám vývojem právní úpravy trestného činu znásilnění od skutkové podstaty zakotvené v zákoně č. 117/1852 ř.z. Objasňuji, co bylo chápáno jako násilné smilstvo a posléze znásilnění. Uvádím doslovné skutkové podstaty těchto trestných činů a jejich rozbor. Dále v této kapitole uvádím statistické údaje za rok 2012. Druhá kapitola je věnována kriminalistické charakteristice trestného činu znásilnění. U podkapitoly věnující se typickým způsobům páchaní volím dva základní přístupy k dělení znásilnění, a to podle věku pachatele a oběti a podle dřívějšího vztahu mezi pachatelem a obětí. Dále v této kapitole nastiňuji charakteristiku deviantního a nedevariantního pachatele, charakteristiku oběti a možné následky znásilnění. Ve třetí kapitole charakterizuji typické stopy s tradičním rozdělením na stopy ve vědomí a stopy materiální, které zahrnují stopy

biologické. V rámci čtvrté kapitoly jsou nastíněny typické vyšetřovací situace před sdělením obvinění, a to situace, kdy zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, ale totožnost pachatele není známa, kdy zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin a totožnost pachatele je známa a situace, kdy okolnosti nenasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin a pachatel je znám. Pátá kapitola věnovaná předmětu vyšetřování předkládá skutečnosti a okolnosti, které se při vyšetřování trestného činu znásilnění snaží orgány činné v trestním řízení objasnit. Kapitola šestá je věnována podnětům k vyšetřování. Kapitoly čtvrtá, pátá a šestá jsou pojaty stručněji a slouží jako východisko zejména pro kapitolu sedmou a devátou. Kapitola sedmá se věnuje počátečním úkonům typickým pro vyšetřování trestného činu znásilnění. Jsou jimi výslech oznamovatele – oběti, výslech svědka, prohlídka těla oběti, ohledání místa činu a pátrání po pachateli. Těmto důkazním prostředkům je, vzhledem k jejich významu, věnován velký prostor. Následuje kapitola č. 8 o vyšetřovacích verzích, plánování a organizaci vyšetřování, která je opět kapitolou stručnější. Po vytyčení vyšetřovacích verzí jsou nastíněny základní zásady plánování a organizace vyšetřování. Kapitola devátá je věnována následným vyšetřovacím a operativně pátracím úkonům, které jsou při vyšetřování znásilnění typicky prováděny. Nastíněn je průběh výslechu obviněného, konfrontace, prověrky výpovědi na místě, rekognice, vyšetřovacího experimentu, rekonstrukce. Závěrem jsem si z expertíz vybrala expertízu typickou pro vyšetřování trestného činu znásilnění, a to expertízu sexuologickou.

Cílem mé práce je objasnit metodiku vyšetřování trestného činu znásilnění s odlišnostmi typickými pro vyšetřování tohoto trestného činu, zároveň poukázat na úskalí, která mohou při vyšetřování vyvstat a nastínit možnosti překonání těchto problémů. Jako metodu jsem zvolila analýzu literárních pramenů doplněnou o případy a doporučení z praxe.

1. Trestný čin znásilnění obecně

Trestný čin znásilnění je trestným činem proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. V současné právní úpravě zákona č. 40/2009 Sb. je zařazen do hlavy III. Před hlavou III. jsou v zákoně č. 40/2009 Sb. upraveny pouze trestné činy proti životu a zdraví (hlava I.) a trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství (hlava II.). Zákonodárce tímto zařazením do předních ustanovení zvláštní části zákona č. 40/2009 Sb. vyjádřil velkou společenskou nebezpečnost znásilnění a zájem na tom, aby byla svobodnému rozhodování osob o pohlavním životě poskytnuta dostatečná právní ochrana. Současná skutková podstata znásilnění je koncipována poměrně široce. Ovšem nebylo tomu tak vždy, jak je popsáno níže.

1.1. Skutková podstata znásilnění od r. 1852 do současnosti

Skutková podstata trestného činu, která částečně odpovídala současné skutkové podstatě trestného činu znásilnění, byla zakotvena v zákoně č. 117/1852 ř.z., trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích. Hlava čtrnáctá upravovala zločin násilného smilstva takto:

§ 125

Násilné smilstvo

Kdo osobu ženskou nebezpečným vyhrožováním, skutečně vykonaným násilím nebo lstivým omámením smyslů učiní neschopnou, by mu odpor činila, a v stavu tomto jí zneužije k mimomanželské souloži, dopustí se zločinu násilného smilstva.

§ 126

Trest

Trestem násilného smilstva jest těžký žalář mezi pěti a deseti lety. Vzešla-li z toho násilí osobě, již ublíženo, důležitá škoda na zdraví, nebo dokonce na životě, prodloužen buď trest na deset až i do dvaceti let. Byla-li osobě, již bylo ublíženo, zločinem tím způsobena smrt, tresce se těžkým žalářem doživotním.

§ 127

Mimomanželská soulož, předsevzatá s osobou ženskou, která bez přičinění

pachatelova jest bezbranná nebo bez sebe, anebo, která ještě nedokonala čtrnáctý rok věku svého, budiž též pokládána za smilstvo násilné a potrestána buď podle § 126.

Jak plyne z výše uvedeného, pachatel násilného smilstva musel jednat ve dvou fázích. První fáze spočívala v nebezpečném vyhrožování, vykonaném násilí nebo v uvedení osoby ženského pohlaví do stavu, ve kterém není schopná násilníkovi odporovat. Druhá fáze spočívala ve vykonání soulože. Zajímavé je, že již v zákoně č. 117/1852 ř.z. bylo jako násilné smilstvo trestáno i pachatelovo jednání, které postrádalo výše zmíněnou dvoufázovost. Jednalo se o případy, kdy osoba ženského pohlaví byla do stavu bezbrannosti uvedena bez pachatelova přičinění, který stav bezbrannosti pouze využil a vykonal s touto osobou soulož. Důležité je zmínit to, že jako násilné smilstvo byla chápána také soulož s osobou ženského pohlaví, která ještě nedovršila čtrnáctý rok svého věku, přičemž nezáleželo na tom, jakými prostředky pachatel tuto osobu přiměl k souloži.

Dle uvedených skutkových podstat nebylo možné dopustit se násilného smilstva mezi manželi. Toto pojetí bezesporu souviselo s dominantním postavením manžela a chápáním manželství jako smlouvy, jejímž obsahem byly, ostatně jako u všech smluv, vzájemná práva a povinnosti. Mezi tyto povinnosti patřilo právo manžela kdykoliv uspokojit svůj pohlavní pud a tomu odpovídající povinnost manželky strpět pohlavní styk, a to i v případech, kdy s pohlavním stykem nesouhlasila. Obětí násilného smilstva mohla být pouze žena.

Již v době účinnosti zákona č. 117/1852 ř.z. bylo násilné smilstvo chápáno jako velmi škodlivý jev narušující společenské vztahy. Trestem za tento zločin byl zásadně těžký žalář, který byl vykonáván s železy, a to v rozmezí od pěti do deseti let s možností prodloužit trest těžkého žaláře až do dvaceti let. V případech, kdy byla tímto zločinem způsobena smrt, mohl být uložen trest těžkého žaláře na doživotí.

S účinností od 1.8.1950 byl vyhlášen zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, který derogoval zákon č. 117/1852 ř.z. Zločin násilného smilstva byl vystřídán trestným činem znásilnění, který byl v zákoně č. 86/1950 Sb., zakotven takto:

§ 238

Znásilnění

1) Kdo násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí donutí ženu k souloži, nebo kdo k takovému účelu zneužije její bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na pět až deset let.

2) Odnětím svobody na deset až dvacet let bude pachatel potrestán,
a) má-li čin uvedený v odstavci 1 za následek těžkou újmu na zdraví, nebo
b) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost

3) Odnětím svobody na patnáct až pětadvacet let bude pachatel potrestán, má-li čin uvedený v odstavci 1 za následek smrt.

První fáze spočívala v užití násilí, pohrůzce bezprostředním násilím či využití bezbrannosti ženy. Druhá fáze ve vykonání soulože. Ze skutkové podstaty bylo, na rozdíl od skutkové podstaty násilného smilstva, vynecháno uvedení do stavu bezbrannosti lší. V § 76 zákona č. 86/1950 Sb. bylo nicméně stanoveno, že čin je spáchán násilím také tehdy, je-li spáchán na osobě, kterou pachatel uvedl do stavu bezbrannosti lší. Díky tomuto ustanovení tedy bylo možné i takové případy posuzovat jako znásilnění. Dle jazykového výkladu ustanovení § 238 zákona č. 86/1950 Sb. již nebyla postihována pouze soulož mimomanželská. Znásilnění tedy bylo možné spáchat i na vlastní manželce. Stále ovšem nebylo možné znásilnit muže, současně nebylo možné dopustit se znásilnění jinak než souloží. Za zmínku jistě stojí i fakt, že v souladu s ideologií doby, ve které byl zákon napsán a vyhlášen, byl trestný čin znásilnění zařazen až do § 238 zákona č. 86/1950 Sb., když lidský život a lidské zdraví byly odsunuty za socialistické zřízení a zájem pracujícího lidu.

Dne 1.1.1962 nabyl účinnosti zákon č.140/1961 Sb., ve kterém bylo znásilnění zakotveno takto:

§ 241

Znásilnění

(1) Kdo násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí donutí jiného k souloži nebo k jinému obdobnému pohlavnímu styku nebo
kdo k takovému činu zneužije bezbrannosti jiného,

bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.

(2) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na osobě mladší než osmnáct let.

Na počátku účinnosti této právní úpravy se znásilněním rozuměla pouze soulož se ženou, když původní znění obsahovalo místo slova „jiného“ slovo „ženu.“ Formulace „k jinému obdobnému pohlavnímu styku“ taktéž nebyla ve skutkové podstatě trestného činu znásilnění obsažena. Jiný pohlavní styk, ač mohl být srovnatelný se souloží, trestán jako znásilnění nebyl. Stejně tak nebyl trestán homosexuální pohlavní styk, když ze znění skutkové podstaty jasně vyplývalo, že znásilnění je možné spáchat pouze na ženě a pouze souloží. Trestný čin znásilnění podle úpravy zákona č. 140/1961 Sb. nezahrnoval širokou škálu jednání, která se vyznačovala obdobnou společenskou nebezpečností jako přinucení ženy k souloží. Přinucení osoby k pohlavnímu styku odlišného od soulože, ať už se jednalo o osobu ženského nebo mužského pohlaví, bylo trestáno jako vydírání.

Právní stav byl alespoň částečně napraven novelou provedenou zákonem č. 144/2001 Sb. Skutková podstata byla od této novely zakotvena ve znění, které je uvedeno výše. Objektem trestného činu znásilnění od této novely již nebylo pouze svobodné rozhodování ženy o pohlavním životě, ale i svobodné rozhodování muže, případně osob bezpohlavních. Objektivní stránka trestného činu znásilnění opět vyžadovala dvojí jednání. V první fázi se jednalo o užití násilí, pohrůžky bezprostředního násilí, tedy takové pohrůžky, ze které vyplývalo, že násilí bude následovat ihned¹, uvedení do stavu bezbrannosti lstí a zneužití bezbrannosti jiného. Ve druhé fázi mohlo být znásilnění dokonáno jak souloží, tak jiným obdobným pohlavním stykem (anální a orální pohlavní styk, coitus inter femora, atd.). Zákonodárce svou novelou provedenou zákonem č. 144/2001 Sb. výrazně rozšířil oblast jednání, které

---

¹ Zhodnocení poznatků Trestního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR o soudní praxi při rozhodování o trestných činech proti lidské důstojnosti podle oddílu druhého hlavy osmé zvláštní části trestního zákona, ze dne 19.1.1982, č. Tpjf 158/80, publikováno pod č. 17/1982 Sb. rozh.

byly posuzovány jako trestné činy znásilnění. Toto rozšíření nicméně nebylo dostačující.

Zákon č. 40/2009 Sb. přinesl od 1.1.2010 několik zásadních změn ve skutkové podstatě trestného činu znásilnění, když skutkovou podstatu stanovil takto:

§ 185

Znásilnění

(1) Kdo jiného násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží,

b) na dítěti, nebo

c) se zbrání.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let,

b) spáchá-li takový čin na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo

c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.

Trestný čin znásilnění je, jak již bylo zmíněno, trestným činem proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Objektem tohoto trestného činu je svobodné rozhodování muže či ženy o pohlavním životě.² Předmětem útoku je člověk, tedy žena i muž,

---

² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, 2 sv. (xvi, 1450, xiv s., s. 1451-3586). ISBN 978-80-7400, str. 1836.

případně osoby bezpohlavní, bez ohledu na jiné osobní charakteristiky, jako jsou například vzdělání, vztah k pachateli, způsob života.³ Nezáleží ani na věku znásilněné osoby, nicméně věk znásilněné osoby se odrazí na výměře trestní sazby, kdy zvlášť přitěžující okolností je spáchání trestného činu na dítěti a okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby je spáchání trestného činu znásilnění na dítěti mladším patnácti let.⁴ Zákonodárce správně nerozlišuje, jaký je vztah mezi pachatelem a obětí, zda se jedná o partnery či manžele, kteří spolu běžně mají pohlavní styk.⁵

Za násilí se považuje „*použití fyzické síly ze strany pachatele za účelem překonání nebo zamezení vážně míněného odporu znásilňované osoby a dosažení pohlavního styku proti její vůli.*“⁶ Podle výkladového ustanovení § 119 zákona č. 40/2009 Sb. je čin spáchán násilím i tehdy, je-li spáchán na osobě, kterou pachatel uvedl do stavu bezbrannosti lstí nebo jiným podobným způsobem (např. podá osobě látku, po které upadne do bezvědomí). Obecně teorie rozlišuje dva druhy násilí. Vis absoluta je takové násilí, které naprosto vylučuje jednání oběti vycházející z její vlastní vůle. Může se jednat například o svázání či jiné znehybnění oběti, které neumožňuje oběti jednat jinak, než jak chce pachatel. Pojem vis compulsiva na druhou stranu rozumíme násilí přinucující, tedy násilí působící na psychiku oběti. Tradičně se jedná o případy, kdy pachatel oběť bije dokud nepodlehne a nevyhoví pachateli. Vůle oběti je sice přítomna, je ovšem potlačena na jednání vyhovující pachateli. Z praxe je znám případ, kdy se pachatel pokusil na opuštěné lesní cestě políbit oběť. Ta odmítla a pachatele odstrčila. Na to jí pachatel začal proti její vůli osahávat na přirození a na prsou. Když oběť projevovala svůj nesouhlas a snažila se pachatele odstrčit, pachatel jí několikrát uděril dlaní do obličeje. Oběť se poté podvolila a když si pachatel rozepnul kalhoty, obnažil svůj pohlavní úd a vyzval oběť, aby mu pohlavní úd třela rukou, pachateli vyhověla. V tomto případě se jedná o výše zmíněné přinucující násilí. Oběť poté, co jí pachatel udeřil za účelem donucení k pohlavnímu styku, na opuštěné lesní cestě, zhodnotila

---

3 JELÍNEK, Jiří, Karel BERAN, Jana NAVRÁTILOVÁ a Jiří ŘÍHA. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, 904 s. ISBN 978-80-87212-49-3, str. 550-552.

4 ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, 2 sv. (xvi, 1450, xiv s., s. 1451-3586). ISBN 978-80-7400, str. 1842.

5 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 8 Tdo 994/2011, ze dne 31.8.2011

6 ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, 2 sv. (xvi, 1450, xiv s., s. 1451-3586). ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1837.

nastalou situaci a došla k závěru, že se pachateli neubrání a ze strachu z dalšího násilí mu vyhověla. Pachatel se v řízení před soudem hájil zejména tím, že jedno slabé uhození není násilím. Není třeba dodávat, že taková obhajoba založená na snižování závažnosti trestného činu nemohla před soudem obstát, když bylo prokázáno, že pachatel poškozenou odvezl na opuštěné místo, které neznala, dostal ji do tísnivé situace, uhodil jí rukou a požadoval po ní pohlavní styk. Lze tedy konstatovat, že „*za souhlas s jednáním útočnicka nelze pokládat to, že je oběť svolná k souloži jen proto, že nevidí jiné východisko, tedy že neví, jak se dále účinně bránit, anebo když nabídne útočnickovi prezervativ s cílem ochránit se před vedlejšími následky znásilnění.*“⁷

Pohrůzkou násilí se rozumí taková pohrůžka, ze které vyplývá, že násilí bude použito, nepodrobí-li se napadená osoba vůli pachatele. Zde je patrný rozdíl mezi současnou úpravou a úpravou podle zákona č. 140/1961 Sb., kde pro naplnění skutkové podstaty trestného činu znásilnění bylo nutné, aby pachatel pohrozil bezprostředním násilím, tedy takovým násilím, které bude následovat ihned. Podle současné právní úpravy může být mezi pohrůzkou násilí a pohlavním stykem určitá časová prodleva, pachatel může poškozené poslat dopis, může jí pohrozit telefonicky, e-mailem, atd. Pro naplnění skutkové podstaty trestného činu znásilnění nicméně musí dojít k osobnímu kontaktu mezi pachatelem a poškozenou osobou.⁸

Zařazení pohrůžky jiné těžké újmy do skutkové podstaty obsažené v § 185 zákona č. 40/2009 Sb. zajistilo, aby jako trestné činy znásilnění byly nově posuzovány i případy, které byly podle zákona č. 140/1961 Sb. kvalifikovány jako trestné činy vydírání. Tento posun je jistě krokem správným směrem, neboť sazba trestu odnětí svobody u trestného činu vydírání byla pro takové případy příliš nízká a neodpovídala závažnosti tohoto činu. Jiná těžká újma je pojem zahrnující širokou škálu případů. Může se jednat o újmu na dobré pověsti, rozvrat rodinného života, může jít o újmu majetkovou. Pojem pohrůžka jiné těžké újmy v žádném případě není pojem absolutní. Vždy ho bude nutné posuzovat s ohledem na psychický stav oběti, na její osobní a

---

7 MITLÖHNER, Miroslav. Sexualita v zákoně č.40/2009 Sb., trestním zákoníku. *Speciální pedagogika : časopis pro teorii a praxi speciální pedagogiky* [online]. 2010, roč. 4, č. 4 [cit. 2013-10-10]. Dostupný z <http://systemic.cz/sex/archive/cze/textbook2011/12%20-%20Mitlohner.pdf>

8 ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, 2 sv. (xvi, 1450, xiv s., s. 1451-3586). ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1838.

majetkové poměry.⁹ Například újmu na dobré pověsti lze způsobit pouze tomu, kdo dobrou pověst má, partnerské soužití lze rozvrátit pouze osobě, která má partnera. Za jinou těžkou újmu se považuje i zahájení trestního stíhání v důsledku oznámení trestného činu. Nezáleží na tom, zda se oběť trestného činu dopustila, nebo zda se jedná o obvinění smyšlené.¹⁰

Dalším způsobem, jak lze spáchat trestný čin znásilnění, je zneužití bezbrannosti oběti. Stavem bezbrannosti rozumíme takový stav, „*kdy poškozená osoba není schopná projevit svou vůli, pokud jde o pohlavní styk s pachatelem nebo o stav, ve kterém není schopná klást odpor.*”¹¹ Zákodárce vycházel ze správného předpokladu, že souhlas v sexuálních stycích v žádném případě nelze zaměňovat s absencí odporu či s mlčením. Zneužití bezbrannosti zahrnuje případy, kdy se poškozená osoba dostala do stavu bezbrannosti bez pachatelova přičinění. Pokud by oběť do stavu bezbrannosti uvedl pachatel, jednalo by se o násilí ve smyslu ustanovení § 119 zákona č. 40/2009 Sb. Typickými případy, kdy se oběť dostala do stavu bezbrannosti bez přičinění pachatele, jsou bezvědomí, mdloby, silné ovlivnění návykovými látkami (alkohol, drogy), léky na spaní. V takovém stavu oběť zpravidla není schopná jakýmkoliv způsobem projevit vůli, pochopit a zhodnotit co se s ní děje, není schopná projevit jakýkoliv odpor. Teorie tento stav označuje jako absolutní bezbrannost.¹² Psychickou bezbranností se označuje stav, kdy poškozená osoba není natolik rozumově a duševně vyspělá, aby byla schopná chápat, co se s ní děje. Nejčastěji půjde o osoby stížené duševní poruchou či děti. Fyzickou bezbranností se rozumí stav, kdy poškozená osoba je schopná chápat a také chápe význam pachatelova jednání, nechce s pachatelem mít pohlavní styk, ale není schopná klást odpor. Jedná se o osoby s omezenou hybností těla (např. osoby na vozíku, po úrazu), může jít ale i o osoby spoutané osobou odlišnou od pachatele. Notoricky známý je případ, kdy pachatel A připoutal poškozenou osobu k posteli (tedy použil násilí podle ustanovení § 119 zákona č. 40/2009 Sb.), vykonal na ní soulož, odešel a

---

9 tamtéž

10 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 6 Tz 12/81, ze dne 8. 4. 1981, publikováno pod č. 27/1981 sb. rozh.

11 Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 To 105/93, ze dne 4. 3. 1994, publikováno pod R 43/1994 tr.

12 ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, 2 sv. (xvi, 1450, xiv s., s. 1451-3586). ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1839.

poškozenou nechal připoutanou k posteli. Do místnosti poté přišel pachatel B, uviděl poškozenou a vykonal na ní soulož. Pachatel A a pachatel B o sobě navzájem nevěděli, nejednali po domluvě. Pachatel B pouze zneužil fyzické bezbrannosti, ve které se oběť nacházela. Za zneužití bezbrannosti považujeme též situaci, kdy „*pachatel vědomě spáchá útok vůči poškozenému, který je vlivem nízké fyzické a duševní vyspělosti výrazně omezen v možnostech účinných projevů odporu vůči jednání pachatele, zejména stalo-li se tak na odlehlém místě.*“¹³ Pachatelovo jednání spočívalo v tom, že vylákal nezletilého do opuštěného dřevěného strážního domku pod příslibem ukázání „překvapení“. Poté přinutil nezletilého k tomu, aby mu sál pohlavní úd až do výronu semene. Soud při posuzování, zda se jednalo o zneužití bezbrannosti, přihlédl k tomu, že poškozenému bylo krátce 11 let. Byl navíc i na svůj věk velmi nezralý, dyslektik, dysgrafik, dyskalkulik. Na běžné podněty reagoval naivně a neměl žádný zájem o sexuální oblast. Nebyl tedy schopen vyhodnotit nastalou situaci a projevit odpor.¹⁴

V ustanovení § 185 zákona č. 40/2009 Sb. se zákonodárce rozhodl rozlišovat mezi znásilněním, které je spácháno souloží a pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží, když tato znásilnění představují kvalifikovanou skutkovou podstatu. Důležité je povšimnout si, že zákonodárce ne zvolil formulaci „*pohlavním stykem srovnatelným se souloží*“ ale „*pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží.*“¹⁵ Tato formulace umožňuje podřadit pod kvalifikovanou skutkovou podstatu znásilnění i anální a orální pohlavní styk či zasouvání různých předmětů do pochvy ženy. Vždy ovšem bude třeba hodnotit každý případ podle konkrétních skutkových okolností. Je také nutné zohlednit následky, které znásilnění oběti přivodilo.

Pohlavní styk je pojem obecný. Zahrnuje jakýkoliv způsob ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby (např. ohmatávání genitálií).¹⁶ Souloží se rozumí takový

---

13 GRÍVNA, Tomáš. *Trestní právo hmotné*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, 311 s. ISBN 978-80-7357-509-0, str. 213.

14 Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 5 To 100/2004 ze dne 20. 10. 2004, publikováno pod R 42/2006 tr.

15 MITLÖHNER, Miroslav. *Sexualita v zákoně č. 40/2009 Sb., trestním zákoníku. Speciální pedagogika : časopis pro teorii a praxi speciální pedagogiky* [online]. 2010, roč. 4, č. 4 [cit. 2013-10-10]. Dostupný z <http://systemic.cz/sex/archive/cze/textbook2011/12%20-%20Mitlohner.pdf>

16 GRÍVNA, Tomáš. *Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku. Bulletin advokacie*. -10200967-72, s. 67-72.

pohlavní styk, při kterém dojde ke spojení pohlavních orgánů muže a ženy, tedy mužský pohlavní úd vnikne do pochvy ženy. Soulož je pro účely ustanovení § 185 zákona č. 40/2009 Sb. dokonána, když dojde k vniknutí pohlavního údu muže do pochvy ženy, není důležité, zda dojde k pohlavnímu uspokojení. Pohlavní úd muže může být do pochvy ženy zasunut pouze částečně. V případě, kdy žena či dívka ještě neměla pohlavní styk, nemusí ani dojít k protržení panenské blány¹⁷

Pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží se myslí pohlavní styk, při kterém nastává situace srovnatelná se situací, která nastává při souloži, nedojde ale k proniknutí mužského pohlavního orgánu do pochvy ženy, protože by se již jednalo o soulož.¹⁸ Pohlavní orgán jedné osoby je zapojen do aktu, pohlavní orgán druhé osoby je nahrazen jinou částí těla či věcí. Jde o případy, kdy je do aktu zapojen pohlavní úd muže, který je zasouván do konečníku (anální pohlavní styk), do úst (orální pohlavní styk). V dalších případech bude do aktu zapojen pohlavní orgán ženy, se kterým jsou spojovány jiné části těla. Vzácné nejsou ani případy, kdy dochází k zasouvání různých předmětů do pochvy ženy.¹⁹ „*Pojem jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží u trestného činu znásilnění podle § 185/2 je naplněn jen v případech takových jednání pachatelem, která jsou způsobem provedení a závažností srovnatelná se souloží. Závažnost takového jednání je třeba vždy hodnotit i s přihlédnutím k jeho následkům (psychickým i fyzickým) pro oběť činu. Tak např. bylo-li zjištěno, že obviněný při osahávání poškozené jí strčil prsty do pochvy, avšak tato sexuální aktivita pro poškozenou nepředstavovala co do intenzity obdobný traumatický zážitek jako při násilné souloži, pak takové jednání nelze pokládat za jiný obdobný pohlavní styk ve smyslu § 185/2 zákona č. 40/2009 Sb.*“²⁰

Pohlavním stykem se poté rozumí takové jednání, které směřuje k ukojení pohlavního pudu na těle jiné osoby, nedosahuje ovšem intenzity soulože nebo jednání

---

17 NOVOTNÝ, Oto, Adolf DOLENSKÝ, Tomáš GŘIVNA, Jiří HERCZEG, Jaromír HOŘÁK, Stanislav RIZMAN, Pavel ŠÁMAL, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, 599 s. ISBN 978-80-7357-509-0, str. 117-119.

18 GŘIVNA, Tomáš. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*. -10200967-72, s. 67-72.

19 Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 7 Tdo 841/2010 ze dne 20.7.2010

20 Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn.3 Tdo 535/2009, ze dne 13.5.2009, publikováno pod R 25/2010 tr.

srovnatelného se souloží. Může jít o osahávání mužských či ženských pohlavních orgánů, sání prsních bradavek i erotické masáže.²¹ Praktiky mohou být rozličné, společným jmenovatelem pro ně ovšem je, že je pachatel provádí za účelem ukojení svého pohlavního pudu. Mají menší intenzitu než soulož nebo pohlavní styk srovnatelný se souloží a představují menší zásah do tělesné a duševní integrity oběti.

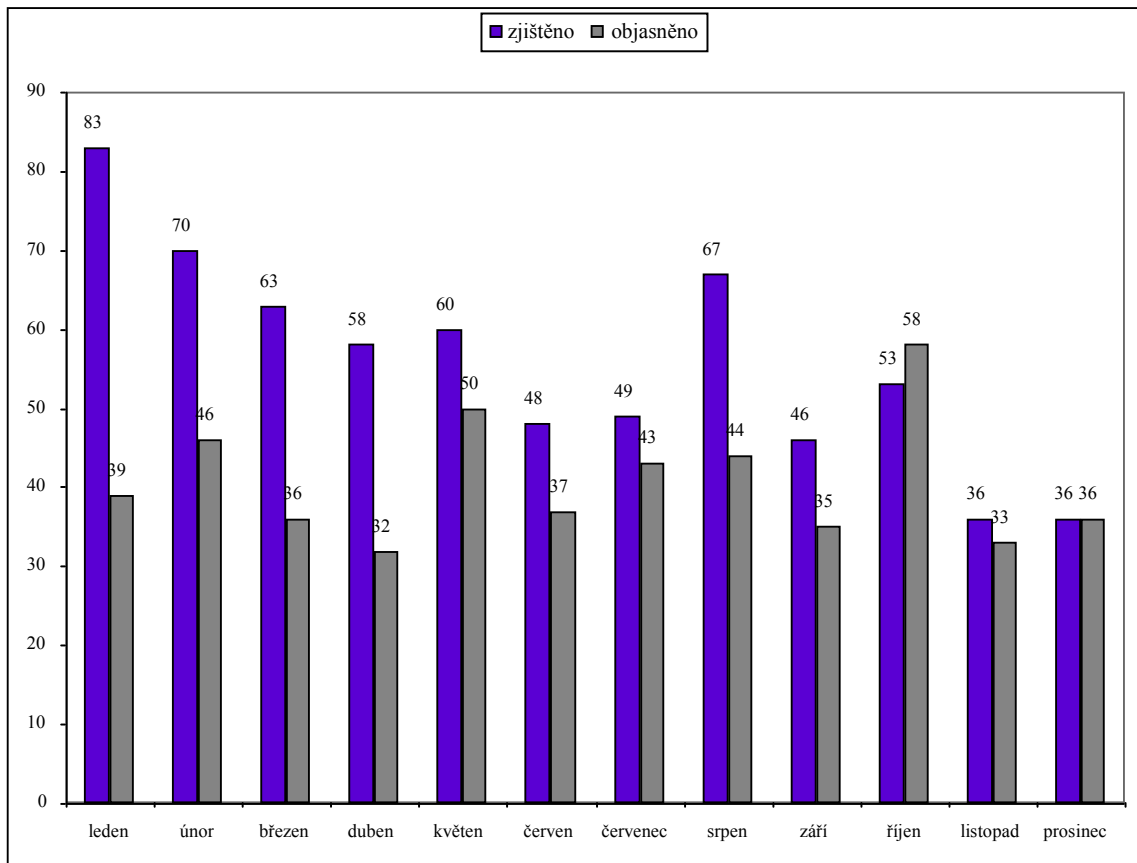
Na tomto místě je nutné také vymezit rozdíl mezi trestným činem znásilnění a trestným činem sexuálního nátlaku. Podle ustanovení § 186/1 zákona č. 40/2009 Sb. se trestného činu sexuálního nátlaku dopustí ten, kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti. První fáze sexuálního nátlaku podle prvního odstavce je srovnatelná s první fází znásilnění. Druhá fáze se ovšem od znásilnění liší, když spočívá v sebeukájení, obnažování a jiném srovnatelném chování. Podle § 186/2 zákona č. 40/2009 Sb. bude stejně jako v předchozím odstavci potrestán pachatel, který přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti, nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu. Sexuální nátlak je méně závažný a společensky nebezpečný čin než znásilnění. Tomu odpovídá i výše trestní sazby.

1.2. Statistické údaje za rok 2012

Graf první je vyjádřením četnosti zjištěných trestných činů znásilnění v jednotlivých měsících roku 2012 a zároveň vyjadřuje, kolik trestných činů znásilnění bylo v daném měsíci objasněno.

---

21 ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, 2 sv. (xvi, 1450, xiv s., s. 1451-3586). ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1841.

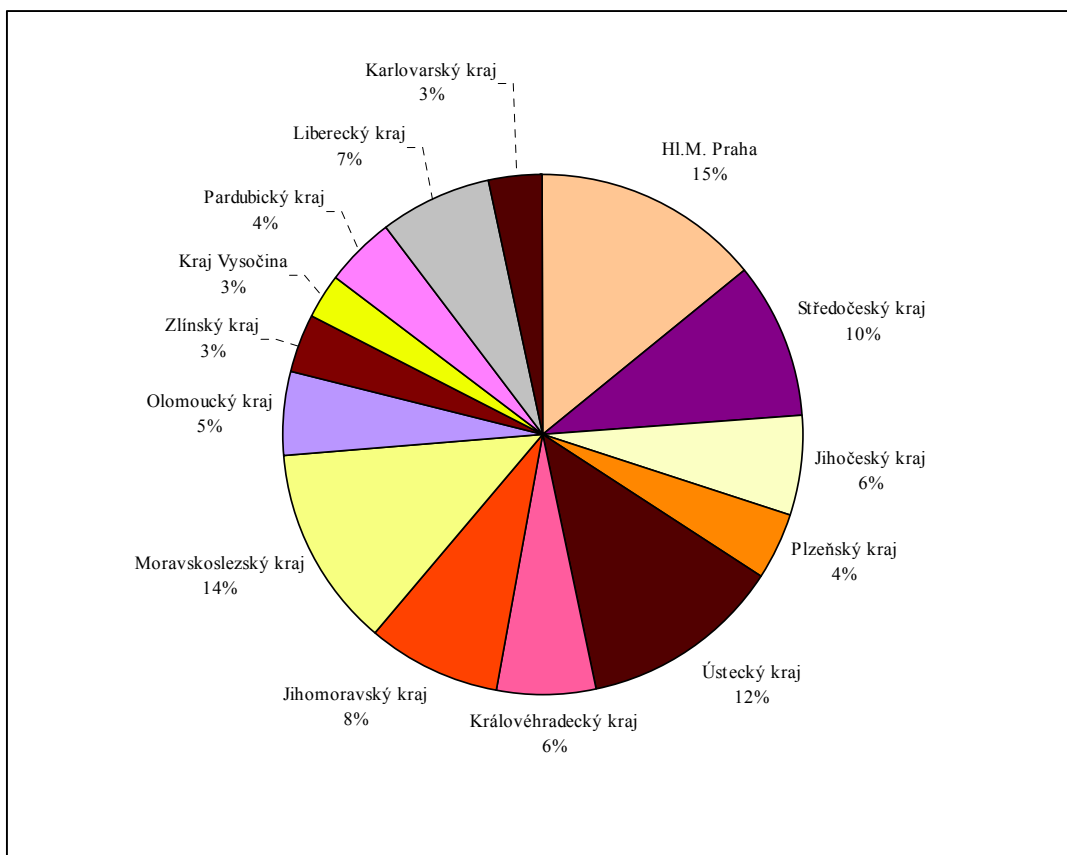
22

Fialový sloupec vyjadřuje počet zjištěných trestných činů. Jedná se o takové trestné činy, které byly oznámeny v příslušném měsíci, popřípadě jinak zjištěny z postupu orgánů činných v trestním řízení. Je ovšem nutné mít neustále na paměti, že ne všechny spáchané trestné činy znásilnění byly skutečně nahlášený, když oběti se často rozhodnou o znásilnění mlčet, a to právě v případě znásilnění mnohem častěji než například u majetkových trestných činů. S uvedeného znázornění lze vyčíst několik zajímavých údajů. Počet zjištěných znásilnění za leden 2012 činí celkem 83. V poměru s ostatními měsíci se jedná o nejvyšší číslo. Do jisté míry lze tento trend jistě přičítat oslavám nového roku, kdy dochází k jistému uvolnění morálky, zejména vlivem požívání alkoholických nápojů. Osoba pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek je poté pro pachatele znásilnění snadným terčem, když schopnost klást odpor je u této

22 POLICIE ČR. *Statistické přehledy kriminality za rok 2012* [online]. Praha: Policie ČR, 10.1.2013 [cit. 2013-03-04]. Dostupný z <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2012.aspx>

osoby vymizelá, nebo alespoň značně snižená. Na druhou stranu u pachatele mohou být právě vlivem návykových látek odbourány překážky, které mu dosud bránily ve spáchání trestného činu znásilnění. Druhým měsícem, kdy je nejčastěji zjišťováno spáchání znásilnění je únor, následovaný srpnem. Růžový sloupec znázorňuje, kolik trestných činů znásilnění bylo v daném měsíci objasněno. Nepřekvapí již tradiční vysoká objasněnost trestného činu znásilnění. Celkem bylo za rok 2012 zjištěno 669 trestných činů znásilnění, zároveň bylo za rok 2012 celkem 489 trestných činů znásilnění objasněno. Jednoduchým výpočtem dojdeme k závěru, že 73% znásilnění bylo v roce 2012 objasněno. Tuto skutečnost lze přičítat tomu, že ve většině případů se jedná o znásilnění vztahová. Oběť tedy pachatele alespoň povrchně zná. Zároveň je ovšem nutné mít neustále na paměti vysokou latentci tohoto trestného činu.

Graf druhý znázorňuje výskyt trestných činů znásilnění podle krajů.

23

23 POLICIE ČR. *Statistické přehledy kriminality za rok 2012* [online]. Praha: Policie ČR, 10.1.2013 [cit. 2013-03-04]. Dostupný z <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2012.aspx>

Hlavní město Praha je místem, kde se trestný čin znásilnění vyskytuje nejčastěji, když právě v tomto místě se odehraje 14% všech trestných činů znásilnění. Tato skutečnost jistě není překvapením. Jedná se o velké město s bohatým nočním životem. Druhým a třetím místem, kde dochází nejčastěji ke znásilnění, jsou kraje Moravskoslezský a Ustecký.

2. Kriminologická charakteristika trestného činu znásilnění

2.1. Typické způsoby páchaní

Z hlediska páchaní trestného činu můžeme trestné činy znásilnění dělit podle několika kritérií. Jedním z nejběžnějších je vospělost pachatele a oběti. Podle vospělosti pachatele a oběti tedy dělíme trestné činy znásilnění na znásilnění páchaná mezi dospělými, znásilnění páchaná na mládeži a znásilnění páchaná mezi mládeží. Za rok 2012 bylo z trestného činu znásilnění vyšetřováno celkem 404 osob. Z toho bylo 22 osob ve věku 1-14 let, 29 osob ve věku 15-17 let a 353 dospělých osob²⁴. Lze tedy konstatovat, že většina znásilnění se odehraje mezi dospělými. Pachatelem je zpravidla muž, obětí typicky osoba ženského pohlaví. Nicméně i žena se jistě může dopustit trestného činu znásilnění na muži. Takové případy jsou však vzhledem k fyziologickému a anatomickému uspořádání těla člověka velmi ojedinělé. Nelze ovšem zapomínat ani na znásilnění, která jsou páchaná na osobách stejného pohlaví, zejména znásilnění muže mužem. V souladu s poznatkem, že při znásilnění primárně nejde o uspokojení pohlavního pudu, se znásilnění muže mužským pachatelem dopuštějí i heterosexuálové. Znásilněním si jiného muže podmaní a poníží ho. Tato znásilnění jsou navíc oznamována velmi zřídka. Muž se cítí ponížen, že se nebyl schopen ubránit jinému muži. Pro muže je role oběti znásilnění méně společensky přijatelná než pro ženu.²⁵ Byla popřena jeho mužnost, bojí se, aby nebyla popřena jeho heterosexuální orientace. Homosexuální oběti znásilnění se obávají společenského odsouzení nejen za

---

24 POLICIE ČR. *Statistické přehledy kriminality za rok 2012* [online]. Praha: Policie ČR, 10.1.2013 [cit. 2013-03-04]. Dostupný z <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2012.aspx>

25 WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2000, 212 s. ISBN 80-7169-795-8. str. 14.

to, že se staly obětí znásilnění, ale i za to, že jsou homosexuálové. Bohužel i dnes existují ve společnosti lidé, kteří chápou znásilnění homosexuála jako spravedlivý trest za to, jaký údajně zhýralý život homosexuálové vedou.

Nedospělý pachatelé se nejčastěji dopouštějí znásilnění ve věku od 14 do 17 let. V těchto letech se u nich nejvíce vyvíjejí druhotné pohlavní znaky a pociťují zintenzivnění pohlavního pudu. Tyto skutečnosti mohou vést až k sexuální agresivitě, která může vyvrcholit právě znásilněním, popřípadě jiným trestným činem proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Vysokou nebezpečností se vyznačují znásilnění páchaná na mládeži, tedy na osobách mladších 18 let, u kterých hrozí fatální narušení fyzického a zejména psychického vývoje. Pachatel často používá intenzivní násilí, kterému oběť z důvodu fyzických dispozic není schopna vzdorovat. Zároveň má toto násilí za následek četná poranění oběti. Obětí je často dívka, která má již vyvinuté druhotné pohlavní znaky. Obětí znásilnění se ovšem stávají i osoby mladší deseti let. Pachatelé jsou v tomto případě zpravidla nebezpeční devianti a na oběti se často dopouštějí brutálního násilí, které vzhledem k menší fyzické vyspělosti má za následek závažná zranění oběti. Z praxe je znám případ šestileté dívky svědčící o brutalitě pachatelů znásilnění na obětech mladších deseti let. Dívka byla na hodině zpěvu. Matka dívku po hodině vyzvedla a chtěla jít domů. Dívka si ale potřebovala dojít na záchod. Matka svolila a pustila dívku na záchod samotnou, když považovala budovu hudební školy za bezpečnou. Na záchodě dívku napadl pachatel a mezitím, co matka čekala o patro níž, brutálním způsobem dívku znásilnil.

Typicky jsou trestné činy znásilnění rozdělovány podle vztahu pachatele a oběti na případy, kdy se oběť a pachatel znají a případy, kdy se pachatel a oběť neznají. Domnívám se, že příhodnější je rozdělovat trestné činy znásilnění na případy, kdy se oběť a pachatel znají dobře, kdy se oběť a pachatel znají pouze povrchně a kdy se pachatel a oběť neznají vůbec. Nutno na tomto místě zdůraznit, že v 70% případů existuje mezi obětí a pachatelem před znásilněním určitý vztah.²⁶

V případě prvním mohou být pachatel a oběť přátelé, spolupracovníci, milenci, manželé, příbuzní. Je mezi nimi v závislosti na druhu vztahu určitá míra důvěry, kterou

---

26 NOVOTNÝ, Oto a ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008, 527 s. ISBN 978-80-7357-377-5, str. 314.

pachatel zneužije. Oběť je pod záminkou výletu vylákána na odlehlé místo, netuší, že jí hrozí nebezpečí a proto se nebojí být s pachatelem sama. Oběť může být pozvána do bytu, pachatele sama pozve, myslí si, že pachatele dobře zná. Tam je poté vystavena násilí, ať už fyzickému nebo psychickému. Pachatel často použije lest, aby se vetřel do přízně oběti a pokud s ním oběť dobrovolně nemá pohlavní styk, vynutí si ho. Ke znásilnění dochází i mezi manželi. Pachatel se mylně domnívá, že mezi povinnosti manželky patří mít s manželem pohlavní styk kdykoliv manžel chce, zároveň může využít jisté závislosti manželky na něm (např. ekonomické). K využití závislosti oběti pachatelem samozřejmě nemusí dojít pouze mezi manželi, ale i mezi příbuznými, osvojencem a osvojitelem, pedagogem a žákem, atd. U znásilnění mezi osobami, které se dobře znají, se oběť často rozhodně trestný čin nenahlásit ze strachu z rozvrácení stávajících vztahů, ze strachu ze stigmatizace a neuvědomuje si, že vztahy již rozvráceny byly a alespoň částečnou nápravou může být pouze spravedlivé potrestání pachatele.

V druhém případě se oběť a pachatel znají pouze povrchně. Typicky se oběť s pachatelem seznámí na večírku, diskotéce či jiné společenské akci. Pachatel či oběť, případně oba, požívají alkohol. Oběť se může vůči pachateli chovat vyzývavě, koketovat s ním. Pachatel získá dojem, že oběť s ním chce mít pohlavní styk. Pro tento případ má velký význam alkohol, který celkově uvolňuje mravy, jak na straně pachatele, tak na straně oběti. Znásilnění se v těchto případech dopouštějí i osoby, které by se ho za běžných okolností nedopustily. Z praxe je znám tento případ: v baru v Praze se seznámila skupina pěti mužů se skupinou třech žen. Popíjeli spolu alkoholické nápoje, bavili se spolu, flirtovali spolu. Po půlnoci se ženy chtěly přesunout do jiného podniku. Muži navrhli, aby s nimi ženy jely na chatu nedaleko Prahy. Ženy souhlasily a nechaly se odvézt na zmiňovanou chatu. Po celou dobu ženy jednaly naprosto dobrovolně. Po příjezdu na chatu se tři muži začali na ženách domáhat pohlavního styku. Jedna z žen se začala bránit, vymanila se a z chaty odešla. Zbylé dvě ženy zůstaly. Jedna žena byla k pohlavnímu styku přinucena, přestože se bránila, muže se snažila odstrčit, škrabala ho a kopala. Druhou ženu se k pohlavnímu styku snažil přinutit další muž. Znásilněná žena viděla, co se děje a aby svou kamarádku zachránila, sama mu řekla, aby měl pohlavní styk s ní. Když byl pohlavní styk ukončen a znásilněná žena chtěla odejít, přišel k ní

třetí muž a nabídl jí, zda nechce udělat kávu, odpočinout si a poté jí prý odveze domů. Znásilněná žena souhlasila. Když vypila kávu, šla si lehnout na pohovku. Muž si lehl vedle ní. Po chvíli jí začal hladit po těle a domáhal se pohlavního styku. Žena odmítla. Muž toto akceptoval a ženu odvezl domů. Z uvedeného lze vyzdvihnout dva příznačné rysy pro případy, kdy se oběti a pachatelé znají pouze povrchně, a to určitou míru rizikovitosti v jednání oběti a požití návykových látek, když oba tyto rysy spolu velmi úzce souvisí. Alkohol a jiné návykové látky uvolňují morální zábrany. Pachateli se může zdát, že s ním oběť koketuje a často tomu tak skutečně je. Oběť s pachatelem dobrovolně odchází na odlehlé místo, ale těsně před pohlavním stykem si vše rozmyslí a pachatel, také posílen návykovými látkami, si pohlavní styk vynutí.

Ve třetím případě se pachatel a oběť neznají vůbec. Většinou se bude jednat o případy, kdy pachatelem bude osoba, která je nositelem poruchy sexuální preference. Pachatel s cílem uspokojení svého pohlavního pudu vyhledává oběť. Zpravidla tak činí na relativně odlehlých místech, kde je ovšem v určitou hodinu větší koncentrace osob (např. park u vysokoškolských kolejí, kterým po příjezdu nočního autobusu osamocně prochází studenti, prostory u továren po skončení noční směny, atd.). Pachatel se cíleně pohybuje v takových místech a číhá na oběť. Jedná se zpravidla o pachatele velmi nebezpečné, deviantní, pro které násilná forma pohlavního styku představuje jediný způsob ukojení pohlavního pudu. Ačkoliv pachatel svůj čin do určité míry plánuje (jde na odlehlé místo za účelem vykonání pohlavního styku), oběť je z povahy věci náhodná. Jednání pachatele se poté vyznačuje vysokým stupněm brutality. Oběť má na těle mnohočetná zranění, násilný čin může končit smrtí oběti.

2.2. Pachatel

Pachatelem trestného činu znásilnění je podle ustanovení § 22/1 zákona č. 40/2009 Sb. osoba, která svým jednáním naplnila znaky skutkové podstaty trestného činu. Trestným činem se podle ustanovení § 111 zákona č. 40/2009 Sb. rozumí též pokus a příprava zvláště závažného zločinu, která u znásilnění je trestná. Jako pachatel je stíhán též spolupachatel a organizátor, návodce a pomocník. Pachatele trestného činu znásilnění můžeme dělit podle mnoha kritérií. Považuji za vhodné dělení podle toho,

zda je pachatel nositelem poruchy sexuální preference (též označované jako sexuální deviace) nebo zda se jedná o osobu nedelegantní.

2.2.1. Deviantní pachatel

Takovým pachatelem znásilnění se rozumí sexuální delikvent, u něhož byl narušen přirozený psychosexuální vývoj takovým způsobem, že se u něj vyvinula porucha sexuální preference, dříve nazývaná jako sexuální deviace. Sexuální deviace (též parafilie), jsou podle MKN-10 zařazeny do kapitoly „Poruchy duševní a poruchy chování“, oddíl „Poruchy osobnosti a chování u dospělých“, kód F65.²⁷ Porucha sexuální preference je odchylka od normálního sexuálního chování. To, co je v sexuálním chování považováno za normalitu, se v závislosti na čase a místě mění. Za sexuálně normální chování můžeme považovat *„takové souhlasné sexuální aktivity, které se odehrávají mezi psychosexuálně a somatosexuálně dostatečně zralými a pokrevně v přímé linii nespřízněnými partnery a které nevedou k psychickému nebo tělesnému poškození partnerů.“*²⁸ Na rozvinutí poruchy sexuální preference má vliv mnoho faktorů. Obecně je lze rozdělit do tří skupin. První skupinou jsou prenatální determinanty, tedy takové, které se utvářejí už ve stadiu před porodem nezávisle na vůli člověka. Mezi tyto prenatální determinanty řadíme přítomnost mužských či ženských pohlavních žláz, genetické předpoklady, přítomnost mužských či ženských pohlavních orgánů, atd. Dále má na rozvoj poruchy sexuální preference vliv perinatální zátěž, kterou rozumíme komplikace při porodu nebo krátce po něm. Může se jednat např. o přidušení plodu, upuštění novorozence. Poslední skupinu faktorů tvoří postnatální determinanty, které mají původ v rodinném prostředí, v traumatických životních událostech (např. znásilnění v dětském věku) či v narušeném společenském prostředí, ve kterém osoba vyrůstá či se pohybuje.²⁹

U lidí se vyskytuje velké množství poruch sexuální preference. Můžeme tak rozlišovat v podstatě neškodné poruchy, jejichž nositelé se zpravidla nedopouštějí

---

27 SVĚTOVÁ ZDRAVOTNICKÁ ORGANIZACE. *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10* [online]. Praha. Aktualizovaná 2. verze k 1.1.2013 [cit. 2013-05-04]. Dostupné z <http://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html>

28 PAVLOVSKÝ, Pavel. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2009, 226 s. ISBN 978-80-247-2618-2, str. 168.

29 tamtéž

závažných sexuálně motivovaných trestných činů (např. exhibicionismus, voyerství) a závažné poruchy sexuální preference, jejichž nositelé jsou společností velmi nebezpeční a jejichž převýchova je prakticky nemožná či velmi obtížná. Z hlediska vyšetřování trestného činu znásilnění budou v popředí zájmu pedofilie, agresivní sadismus a patologická sexuální agresivita, přičemž tyto poruchy sexuální preference se mohou vyskytovat kombinovaně.

Pedofilní pachatel trestného činu znásilnění preferuje ke svému sexuálnímu uspokojení děti, které ještě nedospěly do stadia puberty nebo osoby, které jsou v časném pubertálním věku. Pachatele vzrušují objekty, u kterých nejsou vyvinuty sekundární pohlavní znaky a pokud ano, pouze částečně. Pedofil si s dětmi velmi dobře rozumí, chápe je a umí s nimi mluvit jako rovný s rovným. Děti má rád a nechce jim ubližovat. Hraje s dětmi různé hry (např. „prohlídka u lékaře“). Nejčastěji svůj sexuální pud uspokojí masturbací a znásilnění se tedy nedopouští, spíše se bude dopouštět pohlavního zneužívání.³⁰ Pokud se ovšem pedofilie vyskytuje o osoby agresivní, která je zároveň nositelem další deviace (patologický sexuální agresor či sadista), u osoby, která požívá návykové látky nebo u osoby mentálně retardované, bude se jednat o osobu velmi společensky nebezpečnou, která se znásilnění, navíc znásilnění osoby mladší patnácti let, může velmi snadno dopustit. Tyto osoby zpravidla pociťují silné nutkání po pohlavním styku s osobou nedospělou a zároveň nemají žádné morální zábrany toto uskutečnit. Pro oběť je znásilnění od takové osoby devastační.

Agresivní sadista pociťuje sexuální uspokojení ponižováním, trýzněním oběti a prodlužováním jejího utrpení.³¹ Oběť si podmaní, ať už svázáním či upevněním (tzv. znehybňovači) a poté jí trýzní a uspokojení pociťuje právě ze strachu a zjevného utrpení, které oběť prožívá. Určitá skupina agresivních sadistů pociťuje uspokojení, pokud se oběť brání. Neznehybňuje jí tedy, ale překonává její odpor, kroučí či láme jí údy, bije, rdousí, škrtí. Z praxe je znám případ, kdy pachatel v parku přepadl ženu vracející se z noční směny. Ženu se zmocnil a počal na ní vykonávat soulož. Žena se bránila, kladla odpor. To se ovšem pachateli líbilo a začal jí tedy schválně způsobovat

---

30 WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2000, 212 s. ISBN 80-7169-795-8. 9, str. 141-142.

31 PAVLOVSKÝ, Pavel. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2009, 226 s. ISBN 978-80-247-2618-2, str. 176.

bolest. Čím více bolesti oběti způsobil, tím více se žena vzpouzela a křičela, což pachatele provokovalo k trýznění oběti. Pachatel poté začal oběti systematicky lámat končetiny. Z násilnění, kterých se dopouští agresivní sadista, jsou páchána stejným způsobem provedení. Jedná se o stereotypní akt, který může mít podobu jakéhosi zvráceného rituálu.³² Agresivní sadista, který spáchal násilnění, za sebou již většinou má méně závažné sexuálně motivované nebo agresivní trestné činy. Jejich brutalita se začne stupňovat, vyvrcholí násilněním nebo dokonce sexuálně motivovanou vraždou. Agresivní sadismus se může rozvinout u osoby, která není opačným (heterosexuální pachatel) či stejným pohlavím (homosexuální pachatel) přijímána a pociťuje touhu se mstít osobám určitého pohlaví. Účelem tedy není pohlavní styk, ale právě působení bolesti, utrpení a ponížení oběti. Pohlavní styk je pro agresivního sadistu jen jakýmsi „doprovodným jevem.“ Agresivní sadista je často osoba se sníženou inteligencí, osoba mentálně retardovaná či zneužívající návykové látky, které odbourají poslední morální zábrany.

Patologický sexuální agresor dosahuje vzrušení a uspokojení „*překonáním odporu napadené anonymní ženy a minimalizací její kooperace.*“³³ Jedná se tedy o typické případy, kdy pachatel na ženu čeká, sleduje jí např. v noci při cestě domů, následně ženu napadne a vykoná na ní pohlavní styk. V souvislosti s touto deviací odborná literatura hovoří o tzv. „*predátorském chování pachatele.*“³⁴ Pachatel na oběť číhá, pronásleduje jí, napadá ze zálohy a poté se jí jako své kořisti zmocní. Mezi pachatelem a obětí zpravidla neexistuje žádný bližší vztah, neboť pachatel potřebuje ke svému vzrušení a uspokojení oběť neznámou, anonymní. Navázat předchozí kontakt se pachatel nepokouší. Na rozdíl od agresivního sadismu patologický sexuální agresor svou oběť nemučí, nepoužívá rozličné předměty pro prodloužení jejího utrpení. Míra narušení duševní a fyzické sféry oběti je ovšem i tak velmi vysoká. Většina sexuálních agresorů jsou muži do věku 30 let. Prvních, méně závažných trestných činů se dopouštějí do věku dvaceti let. Často se už dopustili sexuálního deliktu, ovšem méně

---

32 HOLMES, Ronald M a Stephen T HOLMES. *Profiling violent crimes: an investigative tool*. 3. vyd. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, 2002, xi, 299 s. ISBN 0-7619-2594-5, str. 208.

33 CHMELÍK, Jan. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 208 s. ISBN 80-7178-739-6, str. 148.

34 tamtéž

závažného než je znásilnění. V 70 % případů patologických sexuálních agresorů bylo zjištěno nadměrné užívání alkoholu.³⁵ Pocházejí z dysfunkčních rodin a mají nízkou schopnost se sociálně adaptovat.

Otázka, zda je osoba nositelem poruchy sexuální preference, je pro trestní řízení velmi důležitá. Tyto osoby mají pouze omezenou způsobilost ovládnout své jednání směřující k ukojení pohlavního pudu, když pohlavní pud je všem lidským bytostem vlastní a jeho uspokojení patří mezi přirozené lidské potřeby. Osoby sexuálně deviantní mají ovládací schopnost podstatně sníženou. Jednají tedy ve zmenšené přičetnosti, která odůvodňuje zvláštní přístup k pachateli.

2.2.2. Nedevidantní pachatel

Je rozšířeným omylem, že většina pachatelů trestného činu znásilnění jsou osoby stížené poruchou sexuální preference. Je tomu právě naopak. Pachatelem trestného činu znásilnění je většinou osoba, která není sexuálně deviantní. Nedevidantní pachatelé jsou ke spáchání trestného činu znásilnění puzeni různými stimulatory. Nejčastěji se jedná o:

- hněv, zlost – pachatel se cítí ohrožen na své mužnosti. Trpí pocitem nedostatečnosti, snaží se oběti ublížit, ponížit jí.³⁶ Počíná si brutálně, ženu uráží, zraňuje. Toto chování je výrazem snahy se pomstít, dosáhnout odplaty za minulá příkoří, ať už domnělá nebo skutečná. Znásilnění, brutální a krátké, pro něj představuje prostředek k uvolnění hněvu.

- moc – pachatele vzrušuje dominantní role. Chce mít oběť ve své moci. Pachatel si představuje, že podá dobrý sexuální výkon, který si užije i oběť.³⁷ Pokud se bude oběť bránit, bude to pouze součást jakési „hry“. Oběť má většinou méně zranění než u hněvem motivovaného znásilnění.

- demonstraci příslušnosti ke skupině – pachatel se znásilněním snaží demonstrovat příslušnost ke skupině. Motivací tedy není uspokojení pohlavní pudu.

---

35 tamtéž

36 GROTH, N.A. BURGESS, A.W.: Male rape: Offenders and victims. *American Journal of Psychiatry*, 1980, vol. 137, No. 7, p. 806-810. Dostupné také z: <http://ajp.psychiatryonline.org/article.aspx?articleID=158303>

37 GROTH, N.A. BURGESS, A.W.: Male rape: Offenders and victims. *American Journal of Psychiatry*, 1980, vol. 137, No. 7, p. 806-810. Dostupné také z: <http://ajp.psychiatryonline.org/article.aspx?articleID=158303>

Pachatelem je většinou mladý muž či chlapec, člen organizované skupiny či gangu, který se snaží udržet si nebo získat respekt v rámci své skupiny.³⁸

- uspokojení pohlavního pudu – pachatelem je osoba se zvýšenou sexuální apetencí nebo osoba, která sexuálně nežije a nemá jak jinak uspokojit svůj pohlavní pud. Znásilnění většinou plánuje.

- příležitost – pachatel znásilnění se dopustí tohoto trestného činu, protože se mu naskytne příležitost.³⁹ Znásilnění neplánuje. Za normálních okolností se jedná o člověka, který má morální zábrany. Tyto zábrany odbourává alkohol, drogy. Jistou měrou přispěje i jednání oběti, která se k pachateli chová vstřícně, flirtuje s ním. Z praxe je znám případ do té doby bezúhonného třicetiletého muže. Vedl řádný rodinný život, byl otcem a manželem. V baru se náhodně seznámil se ženou, hojně s ní popíjel alkohol a bavil se do pozdních nočních hodin. Žena se k němu chovala velmi vstřícně a pozvala ho k sobě do bytu. Muž, vydatně posilněn alkoholem, si toto pozvání vyložil jako nabídku pohlavního styku a po příchodu do bytu se začal tohoto domáhat. Těžko říci, zda si žena pohlavní styk rozmyslela na poslední chvíli či zda už při pozvání skutečně měla na mysli pouze pozvání do bytu a ne pohlavní styk. Důležité je, že ve chvíli, kdy muž na ženu začal dotírat, žena se najednou začala chovat zdrženlivě. Muž nedbal jejího odmítání a násilím jí přinutil k souloži. Poté, co vystřízlivěl a uvědomil si, čeho se právě dopustil, šel sám na policii a doznal se ke spáchání trestného činu znásilnění.

- válku – znásilnění páchaná ve válečných konfliktech představují naprosto svébytnou kategorii této trestné činnosti. Slouží jako nástroj, kterým si jedna strana válečného konfliktu podmaňuje druhou, činí tak nicméně prostřednictvím civilistů většinou ženského pohlaví. Existují dokonce případy válečných konfliktů, ve kterých byli vojáci nabádáni svými nadřízenými ke znásilňování žen nepřítele.⁴⁰

---

38 ČERMÁK, Ivo. *Lidská agrese a její souvislosti*. Vyd. 1. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1998. 204 s. ISBN 80-902614-1-8, str. 121.

39 NOVOTNÝ, Oto a kol. *Kriminologie*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004. 451 s. ISBN 80-7357-026-2, str. 591.

40 ALLEN, Beverly. *Rape warfare: the hidden genocide in Bosnia-Herzegovina and Croatia* [online]. Minneapolis: University of Minnesota Press, ©1996 [cit. 2014-01-30], p. 59-60. Dostupné také z: <http://site.ebrary.com/lib/natl/Doc?id=10159564>.

2.3. Oběť

Oběti trestného činu znásilnění dělíme na oběti vztahového a útočného znásilnění.⁴¹ O vztahové znásilnění se jedná, pokud mezi obětí a pachatelem došlo již před znásilněním ke kontaktu. Oběť je překvapena, že po počátečních sympatiích a kontaktu dochází k násilí. Po znásilnění přistupuje na strategii redukování agrese a momentálnímu smíru. Nejsou řídké případy, kdy se oběť nechá pachatelem uchvátnout a odvézt domů automobilem. Oběť zažívá při znásilnění extrémní strach, strach o život. Je zpravidla na pachateli totálně závislá. Uchýlí se tedy k obrannému mechanismu, kterým se identifikuje s pachatelem, čímž se částečně zbaví svého strachu a získá iluzi kontroly nad svým osudem. Oběť cítí pud sebezáchovy, snaží se přežít, proto může někdy cítit strachem motivované sympatie k pachateli a vděčně přijme jakýkoliv nenásilný projev. Z praxe je znám následující případ: pachatel v nočních hodinách vezl autem svou kolegyni z práce. Náhle zastavil u opuštěného parku a vyvekl oběť z auta. V parku pak vykonal s poškozenou proti její vůli soulož. Oběť se bránila. Po vykonání soulože pachatel vzal oběť za ruku a vedl jí zpět k autu s tím, že jí zaveze domů, aby sama nemusela chodit pěšky. Oběť s ním dobrovolně šla, nechala se od pachatele uchopit za ruku a nasedla do auta. Podle odborné literatury se jedná o obdobným mechanismus jako u stockholmského syndromu.⁴² Pokud se jedná o oběť útočného násilí, pachatel se znásilnění dopouští bez předchozího kontaktu. Oběť pociťuje velmi intenzivní ohrožení života. Po činu se snaží dostat se co nejrychleji do bezpečí. U některých obětí útočného znásilnění se objevily podobné příznaky jako u posttraumatické stresové poruchy. Oběť se chová nelogicky, neúčelně, hledá bezcenné věci ztracené na místě činu, strnule vyčkává na místě činu, atd.⁴³ Útočné znásilnění je typické pro sexuální devianty a přepadnutí oběti ze „ze zálohy.“

Emoce, které oběť v průběhu znásilnění pociťuje, určují způsob odporu, který oběť vědomě či nevědomě volí. Převažujícími emocemi jsou strach ze smrti, poté

---

41 KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, 292 s. ISBN 978-80-7345-161-5, str. 62.

42 ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 445 s. ISBN 978-80-7380-461-9, str. 188.

43 tamtéž

bezmocnost, vztek, hnus a ponížení, jako poslední pocit odstupu.⁴⁴ Pokud je oběť ochromená strachem, není samozřejmě schopná se účinně bránit a volí tedy spíše verbální obranu či málo energický odpor. Někdy se nebrání vůbec a vykazuje pasivitu. Rozšířeným omylem je, že oběť se při znásilnění masivně brání a musí tudíž způsobit pachateli zranění. Není tomu tak. Jak již bylo výše popsáno, nejčastější emocí, kterou oběť znásilnění cítí je strach ze smrti, bojí se bránit. Oběť samozřejmě není schopná posoudit, zda pachatele ještě více nevyprovokuje, když se bude bránit. Pachatel je většinou fyzicky silnější a je schopen odpor oběti překonat. Jen zlomek obětí je schopen jednat s chladnou hlavou.

Na tomto místě je nutné připustit, že oběti trestného činu znásilnění se často chovají rizikově. Jejich chování vykazuje charakteristiky, které z nich činí snadnější cíl znásilnění. Odborná literatura hovoří o tzv. vulnerabilitě (zranitelnosti), kterou míní „komplexní vývojovou charakteristiku oběti, která se může v čase měnit.“⁴⁵ Zranitelnost bývá definována jako komplex vzorců chování a myšlení, které má jedinec tendenci používat v rizikových situacích. S tím samozřejmě souvisí takové faktory jako víra ve vlastní schopnosti, sebevědomí, samostatnost, vitalita, atd. Do těchto faktorů patří i to, do jaké míry o sobě oběť uvažuje jako o oběti, což vysvětluje výskyt opakovaných znásilnění.⁴⁶ Obětím znásilnění samozřejmě nelze přičítat žádné spoluzavinění za znásilnění. Pravdou ovšem je, že někteří jedinci určitým způsobem života přispívají k tomu, že jsou pro pachatele znásilnění jaksi „přitažlivější.“ Typicky se jedná o nošení vyzývavého oblečení, provokující chování, nadměrné požívání alkoholu, požívání drog, prostituce, obecně pohyb v sociálním prostředí s uvolněnou morálkou.

V souvislosti s obětí trestného činu znásilnění je nutné zmínit problematiku sekundární viktimizace a stigmatizace. Stigmatizací rozumíme to, že oběť se považuje za odlišnou od ostatních lidí. Je znásilněním stigmatizována, označena, zneuctěna. Má pocit, že všichni ví o tom, že je obětí trestného činu znásilnění a považují jí kvůli tomu za odlišnou. Sekundární viktimizace je „újmou vzniklá v důsledku reakcí formálních

---

44 KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, 292 s. ISBN 978-80-7345-161-5, str. 64.

45 ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 445 s. ISBN 978-80-7380-461-9, str. 185.

46 tamtéž

*instancí sociální kontroly nebo neformálního sociálního okolí.*⁴⁷ Orgán činný v trestním řízení, který přijímá oznámení od oběti znásilnění nebo vůči ní činí jakékoliv úkony, musí mít neustále na paměti, že i když je oběť vyzývavě oblečená, chovala se k pachateli provokativně, flirtovala s ním, jedná se o oběť, ne o spolupachatele. I když má orgán činný v trestním řízení pochybnosti o tom, že se znásilnění stalo, nesmí tuto svou domněnku dát oběti v žádném případě najevo. Musí s ní jednat šetrně, ať už se jedná o prostitutku, drogově závislou osobu či osobu pochybné minulosti. Nevyčítat jí, že znásilnění nahlásila opožděně. Ve všech fázích řízení musí plně respektovat lidskou důstojnost oběti a nevyčítat jí to, že svým lehkovážným chováním přispěla k tomu, že byla znásilněna. Dále je nutné oběti poskytnout informace o místech, kde může vyhledat odborníka, který jí pomůže překonat psychické následky znásilnění.

3. Typické stopy

3.1. Ve vědomí

Stopou ve vědomí rozumíme změnu ve vědomí člověka, která vznikla vzájemným působením dvou či více objektů. Aby se ovšem jednalo o kriminalisticky významnou stopu, musí se jednat o změnu, která je v příčinné, časové nebo místní souvislosti s kriminalisticky relevantní událostí, tato stopa musí být zjištěna a zároveň musí být možné tuto stopu zkoumat současnými prostředky.⁴⁸ Zjistitelné a zkoumatelné zpravidla nejsou stopy ve vědomí zvířat, ač ke změnám v jejich vědomí vlivem kriminalisticky významné události bezesporu dochází. Stopy ve vědomí se dále dělí podle toho, který smyslový orgán je přijal, tedy na zrakové, sluchové, hmatové, čichové a chuťové. Nejčastějším nositelem kriminalisticky relevantní informace jsou stopy zrakové a sluchové.⁴⁹

Při spáchání trestného činu znásilnění dochází k přímému kontaktu oběti

---

47 ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 445 s. ISBN 978-80-7380-461-9, str. 102.

48 MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. xxiii, 583 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 76.

49 MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. xxiii, 583 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 81.

s pachatelem. Oběť pachatele vnímá vlastními smysly, intenzivně a po relativně dlouhou dobu. Kvalita kriminalisticky relevantní informace a její soulad s objektivní skutečností je závislý na tom, jak oběť pachatele vnímala, jak si tyto informace zafixovala a jakou má schopnost tyto informace reprodukovat. Vlivem bezprostřední situace na místě činu oběť často vnímá celý průběh znásilnění subjektivně, zkresleně. Pachatel se jí zda jiný, větší, silnější. Toto může být způsobeno strachem, stresem a celkově traumatickým průběhem znásilnění. Dalším důvodem může být požití omamných látek, kdy schopnost vnímat bude úplně vymizelá. Pokud oběť vnímá průběh znásilnění kvalitně, tedy co nejvíce objektivně, je nutné, aby si tyto informace zapamatovala a následně vybavila. U všech lidí je do vzpomínek promítnuto subjektivních hledisko. Dvě osoby si nikdy nepamatují určitou událost naprosto totožně, do všech detailů. Oběť znásilnění samozřejmě nebude výjimkou, spíše naopak. Znásilnění jakožto traumatická událost tuto její schopnost ovlivní tak, že se oběť dopustí vzpomínkových chyb.⁵⁰ Oběť si určité události nepamatuje a neví o tom, mezeru v paměti doplní vlastní představou, kterou pokládá za vzpomínku, oběť zamění časový sled událostí, atd. Nejsou řídké případy, kdy oběť vlivem prožitého traumatu zapomněla veškeré okolnosti související se znásilněním.

Aby bylo možné kriminalisticky relevantní informaci z paměťové stopy získat, musí být oběť či svědek schopen tyto informace reprodukovat. Objektivní vnímání a schopnost zapamatování si těchto informací nestačí k tomu, aby byly získány z vědomí. Schopnost reprodukce je u oběti snížena studem a strachem, který cítí, když má mluvit o znásilnění. Někdy oběť ani nechce o těchto událostech mluvit a odmítá spolupracovat s orgánem činným v trestním řízení. U některých osob má neschopnost reprodukovat událost původ v nižším intelektu, u dětí je to stadium vývoje života, které zabraňuje kvalitní reprodukci.

Kriminalisticky relevantní informace obsažené v paměťové stopě získává orgán činný v trestním řízení pomocí jednotlivých důkazních prostředků. O těchto důkazních prostředcích je blíže pojednáno v kapitole 7 a v kapitole 9. Zajišťování stop ve vědomí probíhá obligatorně sepsáním objektivního, výstižného a přesného protokolu a

---

50 NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 2004. 328 s. ISBN 80-7317-036-1, str. 187.

pořízením obrazového a zvukového záznamu.

3.2. Materiální

Materiální stopy jsou změny na organických a anorganických částech přírody. V podstatě se jedná o takové změny, které jsou utvořeny kdekoliv mimo vědomí člověka. I stopy materiální musí být v příčinné, časové nebo místní souvislosti s kriminalisticky relevantní událostí, tato stopa musí být zjištěna a zároveň musí být možné tuto stopu zkoumat současnými prostředky.⁵¹ Materiální stopy lze dělit z mnoha hledisek. Tradičním je členění na stopy odrážející vnější strukturu objektu, který je vytvořil (např. daktyloskopické a trasologické stopy), stopy odrážející vnitřní složení objektu, který je vytvořil (např. biologické a chemické stopy), stopy odrážející funkční a dynamické vlastnosti objektu, který je vytvořil (např. stopy chůze) a konečně stopy obsahující komplexní informaci (např. daktyloskopická stopa vytvoření chemickou látkou).⁵² Pro znásilnění jsou typické stopy biologické.

Při spáchání trestného činu znásilnění dochází, jak již bylo ostatně zmíněno, k přímému, velmi intenzivnímu kontaktu pachatele s obětí. Pachatel v první fázi svého jednání, zejména když užívá násilí, zanechává na oběti velké množství stop působení. V druhé fázi jednání, kdy dochází k pohlavnímu styku, se jedná hlavně o stopy biologické, zejména stopy spermatu na těle oběti. Ohledáním těla oběti tedy nalzáme poranění svědčící o zápase s pachatelem, modřiny, oděrky, škrábance, vnější a vnitřní poranění genitálu. Podle mechanismu, jakým pachatel překonal odpor oběti, je možné nalézt otláčeniny od provazu, od pout. Za nehty oběti se dají nalézt biologické stopy jako krev pachatele či jeho kůže. Je velmi pravděpodobné, že pachatel na místě činu zanechal vlasy či ochlupení.⁵³ Na těle či šatech oběti lze zpravidla nalézt sperma pachatele, pokud oběť pachatele při odporu poranila, je možné nalézt i jeho krev či kůži. Na pachateli se nachází krev či vaginální sekret oběti a zbytky kůže oběti.

---

51 MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. xxiii, 583 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 76.

52 MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. xxiii, 583 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 82-83

53 PEPPER, Ian K. *Crime scene investigation: methods and procedures* [online]. 2nd ed. Maidenhead: Open University Press, 2010 [cit. 2014-01-30]. p. 50-52. Dostupné také z: <http://site.ebrary.com/lib/natl/Doc?id=10413326>.

Kriminalisticky relevantní informace získáváme i ze šatů oběti a pachatele. Opět na nich můžeme nalézt krev, kůži, vlasy, genitální ochlupení. Stopy zápasu můžeme zjistit z roztrhaných šatů oběti. Na místě činu lze nalézt stopy zápasu jako rozrytou zem, převrácený nábytek, rozbité nádoby, tekutinu ve sklenicích a lahvích, která může obsahovat omamnou látku. Pokud je pachatelem sexuální deviant, pravděpodobně na oběť zaútočil ze zálohy. Místa činu tedy budou dvě, na jednom došlo ke znásilnění a na druhém pachatel na svou oběť číhal. Právě na místě, kde pachatel číhal, je třeba zajistit stopy bot, nedopalky cigaret, vlasy, ochlupení a jiný materiál, který by mohl souviset s trestným činem.

Množství získaných kriminalisticky relevantních informací je závislé na tom, jak dlouhá časová prodleva uběhla mezi znásilněním a oznámením trestného činu znásilnění. Čím větší časová prodleva, tím více materiálních stop podlehllo zkáze, ať už působením přírodních sil, jednáním pachatele, oběti či osoby, která se na trestném činu nepodílela. Oběť se často rozhodne nenahlásit trestný čin znásilnění vůbec nebo oznámení alespoň odkládá. Po znásilnění se cítí „špinavá“ a chce ze sebe veškeré pozůstatky smýt a pokud možno zapomenout na traumatický zážitek. Oblečení, které měla na sobě, vypere nebo vyhodí. Často se před oznámením znásilnění vykoupe či osprchuje. Těžko lze toto jednání oběti vyčítat, pravdou ovšem je, že právě tímto zničí velké množství materiálních stop.

Materiální stopy jsou zajišťovány zejména při prohlídce těla oběti, ohledání šatstva, které měla oběť na sobě, při ohledání místa činu, při prohlídce těla pachatele. V rámci ohledání se provádí též poševní stěr a stěr konečnicku. Tak lze zajistit sperma pachatele či jiné biologické stopy lidského původu, z kterých je možné určit DNA pachatele, provést analýzu a porovnat DNA zjištěné na těle oběti s DNA osoby, proti které se vede trestní řízení. O všech těchto úkonech se sepisuje protokol, jsou odebrány vzorky a pořízena obrazová či zvuková dokumentace.

4. Typické vyšetřovací situace

4.1. Před sdělením obvinění

Před zahájením trestního stíhání a sdělením obvinění můžeme rozlišit několik situací. Za prvé se jedná o situace, kdy zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin znásilnění, totožnost pachatele nicméně není známá. V takových případech je žádoucí, aby se vyšetřovatelé soustředili zejména na zjištění totožnosti pachatele a jeho vypátrání tak, aby proti němu mohlo být zahájeno trestní stíhání a proveden jeho výslech. V této fázi si orgány činné v trestním řízení opatřují informace z evidencí sexuálních delikventů. Vhodné je samozřejmě provést výslech oznamovatele. V případě, že oznamovatelem není oběť trestného činu, vyslechnout též oběť trestného činu. Postup se bude lišit v závislosti na konkrétních skutkových okolnostech. Je možné použít širokou škálu důkazních prostředků. Další typickou vyšetřovací situací před sdělením obvinění je případ, kdy zjištěné skutečnosti odůvodňují závěr, že byl spáchán trestný čin a totožnost pachatele je známá. Takový případ je z logiky věci pro vyšetřovatele a oběť nejpříznivější, když je možné neprodleně doručit pachateli usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 zákona č. 141/1961 Sb. a následně provést jeho výslech a další potřebné kroky k zajištění účelu trestního řízení. Třetí typickou vyšetřovací situací před sdělením obvinění je případ, kdy zjištěné skutečnosti nenavědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, přičemž bude známa totožnost pachatele. Půjde o smyšlená obvinění oznamovatele, kdy údajná oběť se snaží například zakrýt svou nevěru, obává se těhotenství, případně se snaží poškodit osobu, kterou nahlásila jako pachatele. V těchto případech bude velmi vhodné provést prověrku výpovědi na místě, vyšetřovací experiment, vyzvat oznamovatele, aby opětovně vylíčil průběh trestného činu a popsal ho detailněji. Nutné bude také provést lékařskou prohlídku k zajištění materiálních stop a k zjištění způsobených zranění. V případě falešného obvinění se bude výpověď údajné oběti v detailech lišit, budou v ní logické rozpory. Nelze vyloučit, že si osoba přivodí zranění, aby její výpověď byla věrohodnější. Tato zranění ale nebudou natolik závažná, jako v případě skutečného znásilnění. Rány nebudou natolik hluboké, budou vedeny z jiného úhlu než u skutečného znásilnění. Co

se týká lékařské prohlídky, nejsou výjimečné případy, kdy je na těle oběti zajištěn biologický materiál údajného pachatele. Děje se tak kvůli tomu, že údajná oběť s pachatelem styk má, ovšem naprosto dobrovolně a po pohlavním styku z různých důvodů předstírá znásilnění. Problémem při vyšetřování znásilnění je, že někdy se jako falešná obvinění mohou jevit i případy skutečného znásilnění. Je tomu tak proto, že mezi znásilněním a nahlášením znásilnění je často delší časová prodleva. Oběť neví, zda má znásilnění nahlásit, cítí se ponížene, stydí se a až po čase jí osoba, které se svěří, přesvědčí, aby trestný čin nahlásila. V takovém případě už oběť nemusí mít na sobě materiální stopy. Výpověď oběti může být rozporná z důvodu traumatu, které jí pachatel způsobil. Je tedy nutné přistupovat i k osobám, u kterých má orgán činný v trestním řízení podezření, že si znásilnění vymyslely, s nejvyšší možnou šetrností.

4.2. Po sdělení obvinění

Po zahájení trestního stíhání podle § 160 zákona č. 141/1961 Sb. nastávají zpravidla tři situace: obviněný trestný čin doznává, obviněný trestných čin popírá, obviněný odmítá vypovídat. Je nutné zdůraznit, že ani doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti zjistit skutkový stav věci, o kterém nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu potřebném pro jejich rozhodnutí. Samotné doznání obviněného má velkou váhu, samo o sobě nicméně nestačí pro rozhodnutí o vině obviněného. Pokud obviněný odmítá vypovídat, nesmí být k výpovědi jakýmkoliv způsobem nucen. Pokud by obviněný byl nucen k výpovědi násilím nebo pohrůzkou násilí nebo jakýmkoliv jiným způsobem, bude jeho výpověď absolutně neúčinným důkazem, který nesmí být v trestním řízení vedeném proti tomuto obviněnému použit.

5. Předmět vyšetřování

Předmětem vyšetřování se rozumějí skutečnosti, které mají být v určitém trestním řízení zjištěny. Předmět trestního řízení je obecně vymezen v § 89 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním. Při vyšetřování trestného činu znásilnění musí orgány činné v trestním řízení zjistit, zda byla naplněna skutková

podstata trestného činu znásilnění, tedy zda došlo k souloži či k jinému pohlavnímu styku. Tato skutečnost bude tradičně zjišťována lékařskou prohlídkou těla oběti. Je žádoucí, aby oběť byla podrobena prohlídce těla co nejdříve po znásilnění. Problémem nicméně často bývá, že oběť nahlásí znásilnění s časovou prodlevou. Nejdříve se dojde osprchovat, převlékne se nebo jinak oddaluje lékařské vyšetření. Oběť se cítí zahanbeně, chce ze sebe smýt veškeré stopy po pachateli, cítí se „špinavě.“ Z hlediska pocitů oběti je takový postup jistě pochopitelný, pro odhalení pachatele a jeho spravedlivé potrestání je nicméně takový postup nežádoucí, když právě koupelí či sprchou, vypráním šatstva či použitím intimní hygieny dochází k odstranění biologických stop pachatele. Pokud oběť byla přivedena do stavu bezbrannosti podáním návykových látek či léků nebo bylo tohoto stavu využito a nahlášení trestného činu oddaluje, je pravděpodobné, že v jejím těle již nebude možné prokázat existenci těchto látek. Orgány činné v trestním řízení dále zjišťují povahu použitého násilí, zda se oběť mohla bránit, zda se bránila, jaké stopy či poranění zanechala na pachateli. Jaké nástroje pachatel použil při překonávání odporu oběti, jak oběť poprvé přišla do styku s pachatelem, zda znásilnění předcházela komunikace s pachatelem, atd. Předmět trestního řízení bude vždy upřesněn v konkrétním případě. Lze ho nicméně shrnout do sedmi otázek, které si kriminalista musí klást, a to „*kdo, co, kdy, kde, čím, jak a proč.*“⁵⁴ Identifikujeme tedy pachatele, skutek, místo, čas a způsob spáchání trestného činu, následek a rozsah. Na tyto otázky odpovídáme pomocí zajišťování materiálních stop a stop ve vědomí, ať už se jedná o stopy ve vědomí oběti či svědků. O jednotlivých úkonech orgánů činných v trestním řízení, které vedou k zajištění důkazů a o okolnostech, které jsou v průběhu těchto úkonů objasňovány, bude pojednáno v následujících kapitolách.

6. Podněty k vyšetřování

Podněty k vyšetřování jsou podle § 158 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb. povinni přijímat policejní orgán a státní zástupce. Policejní orgán prošetřuje skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin. Tyto skutečnosti zjišťuje z vlastní

---

⁵⁴ KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, 292 s. ISBN 978-80-7345-161-5, str. 159.

činnosti, trestních oznámení a jiných podnětů fyzických či právnických osob. Při vyšetřování trestného činu znásilnění se nejčastěji setkáváme s oznámením občanů a oznámením institucí. Ojedinele tento podnět vyplyne z operativně pátrací činnosti policejních orgánů. Trestný čin znásilnění tedy nejčastěji oznamuje sama oběť, případně svědci. Těmi jsou nejčastěji rodiče, kamarádi či jiné osoby, kterým se oběť, často opožděně, svěřila. Znásilnění představuje pro oběť velmi traumatizující zásah do tělesné a duševní integrity. Proto se logicky svěřuje osobám, které jsou jí nejbližší spíše než aby šla oznámit trestný čin orgánům činným v trestní řízení, které jsou pro ní cizí a nemá k nim tudíž takovou důvěru. Ustanovení § 59/5 zákona č. 141/1961 Sb. stanovuje postup při přijímání trestních oznámení, která budou u znásilnění nejběžnější. Podle tohoto ustanovení bude oznamovatel vyslechnut o okolnostech, za kterých byl trestný čin znásilnění spáchán, o poměrech k oběti a pachateli a o výši škody, která byla trestným činem spáchána. Nejsou výjimečná ani oznámení zdravotnických zařízení, kam se oběť po znásilnění za účelem ošetření uchýlila. Stejně tak jako oznámení pedagogických pracovníků, kterým se oběť svěřila nebo se o trestném činu dozvěděli z doslechu.

Problematika falešných oznámení již byla v předchozích kapitolách několikrát zmíněna. Jedná se nicméně o jev, který právě u trestného činu znásilnění musíme mít neustále na zřeteli. Z praxe je znám tento případ: na policejní služebnu přišla v noci nahá žena zabalená pouze do látkového pytle. Nahlásila, že byla znásilněna a označila, kdo měl být pachatelem. Policistům se celý případ zdál podezřelý, neboť žena nebyla rozrušená ani jinak viditelně otřesená. Žena byla podrobena lékařské prohlídce a vyslechnuta. Lékařskou prohlídkou bylo zjištěno, že žena skutečně měla pohlavní styk, zároveň však nebyla nalezena na těle ženy žádná zranění. Podle výpovědi se v baru na firemním večírku seznámila s mužem, který jí řekl, že jí doprovodí domů. Žena souhlasila. V opuštěné ulici měl muž ženu zatáhnout do sklepa domu a tam znásilnit. Protože výpověď ženy obsahovala určité rozpory, bylo přistoupeno k provedení prověrky výpovědi na místě. Tou, v souvislosti s ostatními důkazy, bylo zjištěno, že celá událost se udála poněkud jinak. Žena se skutečně seznámila s mužem v baru a z baru s ním i odešla. Pohlavní styk s ním však měla naprosto dobrovolně na hromadě uhlí ve sklepě domu. Při pohlavním styku byl souložící pár vyrušen majitelem domu, který slyšel podivné zvuky a šel se s baterkou podívat, co se děje. Muž a žena se lekli a utekli,

přičemž šaty ženy zůstaly ležet ve sklepě. Žena si tedy znásilnění vymyslela, aby zakryla svou nevěru. Byla totiž vdaná a nevěděla, jak manželovi vysvětlit, že na sobě nemá šaty. Tento případ není ojedinělý. Při vyšetřování znásilnění je nutné počítat s tím, že oběť si může znásilnění vymyslet, aby například jako výše zmíněná žena zakryla vlastní morální poklesek, pomstila se nebo ovlivnila průběh rozvodového řízení.

7. Počáteční úkony

7.1. Výslech oznamovatele – oběti

„Výslech je kriminalistická metoda, kterou na základě zákonem stanovených podmínek získávají orgány činné v trestním řízení výpověď osoby o skutečnostech, které vnímala svými smysly a které jsou právně a kriminalisticky relevantní pro objektivní zjištění a objasnění věci.“⁵⁵ U trestného činu znásilnění je výslech poškozené osoby nejrozšířenějším důkazním prostředkem. Zároveň je tento důkazní prostředek zdrojem nenahraditelných informací, které není možné získat jinak. Oběť je při výslechu zároveň v postavení svědka. Lze od ní nicméně očekávat mnohem menší objektivitu než u osoby, která je pouze svědkem. Poškozená osoba vnímala průběh trestného činu vlastními smysly a při pohlavním styku byla v blízkém kontaktu s pachatelem. Je tedy možné, že jí v paměti ulpěly zásadní informace, podle kterých bude pachatel identifikován a později usvědčen. U trestného činu znásilnění je nicméně vnímání oběti značně ovlivněno traumatickou situací, do které je uvržena. Oběť tedy může pachatele vnímat zkresleně, zdá se jí větší, ošklivější. Má pocit, že pachatele svým chováním vyprovokovala a sama ke znásilnění zavedla příčinu. Vyloučit ovšem nelze ani případy, kdy poškozená osoba ze snahy pomstít se pachateli zveličuje okolnosti, za kterých došlo k trestnému činu. Pokud je poškozená osoba též oznamovatelem trestného činu, má velký zájem na potrestání pachatele, pravděpodobně bude s orgány činnými v trestním řízení spolupracovat a podá co nejdetailnější výpověď. Pokud ovšem znásilnění oznámila osoba odlišná od poškozeného, je možné, že poškozená osoba nebude vůbec

---

⁵⁵ CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9, str. 160.

schopná vypovídat. Příčiny mohou být různé, například psychický či fyzický zdravotní stav, strach z rozvrácení rodinných vztahů, strach se stigmatizace, stud.

Jak již bylo řečeno, poškozená osoba je zároveň očitým svědkem trestného činu znásilnění. Výslech se provádí podle ustanovení § 101 a následujících ustanovení zákona č. 141/1961 Sb. Před započítím samotného výslechu je nutné prověřit totožnost vyslychané osoby. Následně je vyslychaná osoba poučena o právu odeprít výpověď, o zákazu výslechu, o možnosti požádat o utajení své podoby a o možnosti podepsat protokol pod smyšleným jménem. Dále je poučena o významu svědecké výpovědi, o následcích křivé výpovědi a o povinnosti vypovědět celou pravdu a nic nezamlčet. § 101 zákona č. 141/1961 Sb. zdůrazňuje nutnost poučit vyslychanou osobu mladší patnácti let způsobem, který je přiměřený jejímu věku. Dále je vyslychaný dotázán na vztah k osobě, kterou označuje za pachatele znásilnění a poučen, ke které věci bude vyslychán. Tato fáze výslechu poskytuje vyslychajícímu příležitost utvořit si prvotní dojem z vyslychaného. Následuje fáze monologická, kdy je vyslychaná osoba vyzvána, aby vypověděla vše, co ví o trestném činu. Pokud neví jak začít, vyslychající jí sdělí, které události má objasnit. Do výpovědi by nicméně v této fázi mělo být zasahováno co nejméně, a to tak, aby vyslychaná osoba vypovídala bezprostředně. Vyslychaná osoba má ve většině případů problémy překonat stud a souvisle vypovídat k traumatizujícím okolnostem znásilnění. Je tedy vhodné, aby výslech prováděla osoba stejného pohlaví a na vyslychanou osobu nevyvíjela jakýkoliv tlak, ale pouze usměrňovala průběh monologické fáze. Vyslychající si zároveň všímá, zda vyslychaná osoba nezamlčuje určité skutečnosti, zda vypovídá podle logického sledu událostí a zda se v její výpovědi objevují rozpory. Na monologickou fázi plynule navazuje fáze dialogická. V ní vyslychající klade poškozené osobě otázky, snaží se odstranit případné rozpory a upřesňuje uvedené skutečnosti. Vyšetřovatel zjišťuje odpovědi na tyto otázky: kde a kdy se trestný čin stal, jak se oběť dostala na místo činu, co tam dělala, jakým způsobem došlo k pohlavnímu styku, zda pachatel ejakuloval, zda oběť pachatele poznala, zda má podezření, kdo by pachatelem znásilnění mohl být. Vyslychající dále zjišťuje obsah rozhovoru pachatele a oběti, zda na místě činu něco ztratila, zda jí pachatel něco odcizil. Vyslychající dále zjišťuje, zda měl pachatel nějaké zvláštní znamení (například tetování, zranění), podle kterého by mohl být identifikován. Zjišťuje také způsob obrany oběti a

mechanismus jeho překonání. Dále zjišťuje, jakým způsobem se po činu oběť a pachatel chovali, jak se oběť dostala z místa činu. Případně jakým směrem pachatel odešel. Zda oběť navštívila lékaře, zda se osprchovala. V případě, že trestný čin nahlásila opožděně, proč tak učinila. Žádoucí je též, aby oběť označila případné svědky trestného činu. Vyslýchající musí dbát na úplnost odpovědí a trvat na otázce, i když se vyslýchaná osoba ze studu zdráhá odpovědět. Samozřejmostí je zákaz sugestivních a kapciózních otázek. Není dále vhodné, klást rozvláčné, složitě konstruované otázky. Otázky musí být stručné, jasně formulované. Role vyslýchajícího je při výslechu oběti velmi důležitá a zároveň velmi obtížná. Musí u oběti odstranit komunikační bariéru, navázat s ní kontakt a udržet ho po celou dobu výslechu.⁵⁶ Situace je o to těžší, že vyslýchaná osoba má vypovídat o skutečnostech intimní povahy a má o nich vypovídat vyslýchající osobě, kterou nezná. Od prvního dojmu, tedy už od úvodní fáze výslechu, ve které je zjišťována totožnost oběti, musí vyslýchající osoba vzbudit u oběti pocit důvěry. Doporučuje se, aby výslech prováděla osoba stejného pohlaví jako vyslýchaná a zároveň osoba vyslýchané osobě věkově blízká.⁵⁷ Vyslýchající se sám musí oprostit od osobních sympatií a antipatií, které v něm oběť může vzbuzovat (extravagantní oblečení, piercing, tetování, obarvené vlasy, atd.), stejně tak nesmí brát v úvahu vlastní psychický stav způsobený například hádkou s rodinným příslušníkem či jinými osobními problémy. Vyslýchající musí umět využít své předchozí zkušenosti, ovšem tak, aby se neuchýlil k uvažování ve stereotypech a neopomněl informace, které sice u jiných výslechů důležité nebyly, u probíhajícího výslechu ovšem mohou mít zásadní význam. Toto iracionální ovlivnění vnímání člověka člověkem teorie označuje jako interpersonální percepci.⁵⁸

Specifický bude výslech osoby mladší patnácti let, pokud je vyslýchána o skutečnostech, jejichž ožívování v paměti by mohlo mít za následek narušení mravního či duševního vývoje. K takovému výslechu je nutné přistupovat obzvláště šetrně. Zákonodárce na tuto eventualitu pamatoval a v ustanovení § 102 zákona č. 141/1961

---

56 CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9, str. 170.

57 CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9, str. 171.

58 ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 1998, 248 s. ISBN 80- 85858-70-3, str. 178.

Sb. upravil způsob, jakým bude osoba mladší patnácti let vyslýchána. Při výslechu musí být přítomen pedagog nebo jiná osoba mající zkušenosti s výchovou mládeže. U výslechu by vždy měla být přítomna osoba, které dítě důvěřuje, někdy to mohou být rodiče, není to ovšem pravidlem. Výslech je třeba provádět tak, aby už v dalším řízení nemusel být prováděn. Úskalí výslechu dětí tkví v tom, že dítě je více sugestibilní, než je dospělý člověk a má snahu vyhovět přání dospělého člověka. Vyslýchající musí dbát na to, aby v otázce již podvědomě nenaznačoval odpověď. U každého výslechu musí vyslýchající mít autoritu, u výslechu dětí toto nicméně musí být učiněno velmi jemně, aby dítě nemělo strach. Proto by vyslýchající měl mít zkušenosti s dětskou psychologií, ideálně i pedagogické zkušenosti. Výslech má být prováděn v příjemném prostředí, které navodí pocit domova. Stejně jako u dospělé oběti je důležité odbourání komunikační bariéry a navození kontaktu. U dětí se doporučuje nechat dítě chvíli si hrát, zapojit se do jeho hry a dát mu najevo, že ho vyslýchající osoba neodsuzuje a má pro něj porozumění. Výslech se provádí za použití loutek Jája a Pája, které mají sekundární pohlavní znaky. Děti jsou loutky představeny a je mu dán čas, aby s nimi navázalo kontakt. Dítě musí být vhodným způsobem vyzváno, aby loutky v případě potřeby svléklo a pojmenovalo je. Poté je formou hry směřováno k tomu, aby za pomoci loutek znázornilo, k čemu došlo. Nesmí být nicméně do ničeho nuceno. Vyslýchající musí volit takové výrazové prostředky, kterým dítě porozumí. Nutné je, aby celý průběh výslechu byl dokumentován a každá reakce dítěte zaznamenána, ovšem způsobem, který nebude výslech rušit.⁵⁹ Ideální tedy bude videozáznam.

Podle ustanovení § 55/1 zákona č. 141/1961 Sb. se o každém úkonu trestního řízení sepisuje protokol. Výslech poškozené osoby bezesporu patří mezi úkony trestního řízení, tudíž se na něj vztahuje toto ustanovení o protokolu. V protokolu musí být jasně odděleny otázky a odpovědi, musí být zaznamenány v přímé řeči a doslova. Vhodné je, po upozornění vyslýchané osoby, pořídít obrazový a zvukový záznam o výpovědi, a to i z hlediska pozorování mimiky a gest vyslýchané osoby.

---

59 CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9, str. 350.

7.2. Výslech svědka

Výslech svědka se opět provádí podle ustanovení § 101 zákona č. 141/1961 Sb. V úvodním stadiu výslechu je prověřena totožnost svědka. Je poučen o právu odepřít výpověď, o zákazu výslechu, o možnosti požádat o utajení své podoby a o možnosti podepsat protokol pod smyšleným jménem. Dále je poučen o významu svědecké výpovědi, o následcích křivé výpovědi a o povinnosti vypovědět celou pravdu a nic nezamlčet. Dále je svědek dotázán na vztah k osobě, kterou označuje jako pachatele (pokud označuje konkrétní osobu) a na vztah k osobě, kterou označuje jako osobu poškozenou.

Pokud je vyslýchán svědek, který nevnímal skutkový děj vlastními smysly, bude pro vyšetřovatele klíčovou otázkou, jak se o trestném činu znásilnění svědek dozvěděl. Výslech bude opět sestávat z monologické a dialogické fáze. Dotázán musí být na totožnost osoby, od které se o činu dozvěděl a na svůj poměr k ní, na detailní obsah rozhovoru, ve kterém bylo znásilnění zmíněno, na totožnost osob, které se hovoru účastnily a na to, kdo byl iniciátorem hovoru. Dále má být zjištěno, zda je mu známa totožnost pachatele a oběti, místo a čas činu. Zda byla oběť prohlédnuta lékařem, zda existují věcné důkazy. Pokud znásilnění oznamuje osoba, která není očitým svědkem, půjde zpravidla o osoby, kterým se oběť svěřila (kamarádka, partner, rodič) nebo instituce, které se o znásilnění dozvěděly při své činnosti. Typicky se jedná o školy a zdravotnická zařízení. Při oznámení znásilnění rodičem je nutné mít na paměti, že rodiče někdy ze strachu o svého potomka mohou čin zveličít a některé skutečnosti úmyslně vyhrodit.

Očitý svědek v monologické fázi své výpovědi plynule vypovídá o událostech, které vnímal vlastními smysly. Vyslýchající pouze usměrňuje vyslýcháného, pokud se výrazně odchyluje od relevantních skutečností, jinak do monologu nezasahuje. Poté následuje dialogická fáze. Vyslýchající zjišťuje, kde se nachází místo činu, kdy se stal trestný čin. Dále se zaměřuje na objasnění, co svědek dělal na místě činu, na totožnost osoby poškozené a na totožnost pachatele. Otázky, které bude vyslýchající klást vyslýchánému, se budou od otázek kladených poškozené osobě odchylovat pouze nepatrně. I při tomto výslechu bude zjišťován obsah hovoru mezi poškozenou osobou a

pachatelem znásilnění, způsob obrany oběti, zda byl odpor míněn vážně, mechanismus překonání tohoto odporu, chování oběti a pachatele po činu.

Výpovědi očitého svědka lze získat velké množství relevantních informací. Lze od něj totiž očekávat menší zkreslení informací než u oběti, jakousi větší objektivitu ve vnímání a zároveň i lepší schopnost zapamatování si vnímaných informací a jejich následnou reprodukci. Očitý svědek je znásilněním mnohem méně traumatizován než oběť a nebude mu tedy činit problémy o těchto událostech hovořit s cizí osobou. Povahové vlastnosti, které očitého svědka vedly k oznámení trestného činu, ho povedou i k tomu, aby s vyslychající osobou spolupracoval a pomohl orgánu činnému v trestním řízení objasnit skutečnosti rozhodné pro trestní řízení. Očitý svědek ovšem ne vždy vypovídá pravdu. Matka například oznámí znásilnění svého dítěte otcem dítěte. Motivace křivé výpovědi může být různá. Například pomsta partnerovi, rozvodové řízení, atd.

Na závěr se vyšetřovatel otáže očitého svědka, zda trestný čin, jehož byl svědkem, překazil. Pokud ne, bude toto opomenutí stíháno podle ustanovení § 367 zákona č. 40/2009 Sb. jako trestný čin nepřekažení trestného činu. Je nezbytné, aby byla otázka ohledně překažení trestného činu položena až na závěr výslechu, neboť svědek by poté mohl přestat spolupracovat nebo by měníl výpověď tak, aby svědčila v jeho prospěch. Pokud trestný čin svědek nahlašuje s časovou prodlevou, je nutné zjistit důvod této prodlevy.

7.3. Prohlídka těla oběti

Prohlídka těla poškozené osoby je při vyšetřování trestného činu znásilnění typickým počátečním úkonem. Jedná se o ohledání těla živé osoby. Pro prohlídku těla mrtvého se užije ustanovení § 115 zákona č. 141/1961 Sb., které upravuje prohlídku těla mrtvoly, pitvu a exhumaci. Podle ustanovení § 114/1 zákona č. 141/1961 Sb. je každý povinen podrobit se prohlídce těla, je-li nezbytně třeba zjistit, zda jsou na jeho těle stopy nebo následky trestného činu. Není-li prohlídka těla prováděna lékařem, může ji provést jen osoba téhož pohlaví.

Z dikce výše zmíněného ustanovení vyplývá, že prohlídce těla je povinen se podrobit každý, tedy i oběť. Prohlídku by měl, podle mého názoru, vždy provádět lékař

– gynekolog. Tento úkon je nutné provést co nejrychleji. Pro množství získaných důkazů je nežádoucí, aby se poškozená osoba sprchovala či převlékala. Pravdou bohužel je, že právě to poškozená osoba velmi často udělá jako první věc po znásilnění. Cítí se „špinavá“ a chce ze sebe vše smýt, převléknout se a zapomenout na otřesný zážitek.

Postup lékaře při prohlídce se skládá z anamnézy, kdy lékař nechá oběť volně vyprávět o tom, co se stalo, poté se lékař zaměří na podrobnosti a snaží se zjistit zejména to, kdy došlo ke znásilnění, jak došlo ke kontaktu oběti s pachatelem, jak se oběť bránila, jak byl odpor překonán, zda byl pachatel jeden nebo zda jich bylo víc, zda došlo k pohlavnímu styku a jak, zda pachatel ejakuloval. Doporučuje se, aby při anamnéze nebyl přítomen nikdo jiný, zejména ne příbuzní či partner. Následuje samotné vyšetření. Na rozdíl od anamnézy je vhodné, aby u vyšetření byla přítomna další osoba, např. další lékař. Alespoň jedna přítomná osoba by zároveň měla být ženského pohlaví. Lékař hledá stopy po souloži, známky fyzického násilí, případně známky omamných látek, kterými byla oběť uvedena do stavu bezbrannosti. Jako první se provede prohlídka oděvu. Doporučuje se jí provádět postupně tak, jak se oběť svléká.⁶⁰ Lékař zaznamenává odtržené knoflíky, roztržené zipy, ale i skvrny od hlíny a trávy, roztržené punčocháče, kalhotky. Lékař pátrá na šatstvu oběti po přítomnosti spermatu pachatele a dalších biologických stop jako jsou vlasy, nehty, kůže či krev.⁶¹ Poté následuje celková prohlídka těla. Lékař nalézá stopy působení násilí, tedy podlitiny v oblasti vnitřní strany stehen, tržné rány na rtech, známky rdoušení, krevní výrony a odřenin v oblasti zevního genitálu a prsou, na krku a v podbřišku. Dále stopy svědčící o poloze, ve které byla oběť znásilněna, tedy odřenin na zádech a kolenou. Důležité je, aby lékař přesně popsal, kde se zjištěná poranění nacházejí.⁶² Následuje prohlídka genitálu. Lékař provádí stěr, zajišťuje stopy nacházející se v ochlupení (zeminu, sperma, krev, ochlupení pachatele). V případě, že je obětí žena, která ještě neměla pohlavní styk a znásilnění bylo vykonáno souloží nebo způsobem srovnatelným se souloží, může být

---

60 KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, 292 s. ISBN 978-80-7345-161-5, str. 184.

61 KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, 292 s. ISBN 978-80-7345-161-5, str. 227.

62 KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, 292 s. ISBN 978-80-7345-161-5, str. 231.

protržena panenská blána.⁶³ Lékař zároveň odebírá biologický materiál jako sperma, krev, sliny, kůži a ochlupení za účelem analýzy DNA. Závěrem vyšetření lékař odebere vzorky k toxikologické analýze. O prohlídce poškozené osoby lékař sepiše zprávu a učiní záznam do zdravotnické dokumentace.

Při prohlídce těla oběti lze velmi snadno odhalit falešná oznámení trestného činu znásilnění. Údajná oběť si sice sama způsobí poranění, tato poranění nicméně nejsou tak závažná jako u skutečných obětí znásilnění. Poranění jsou zpravidla na místech, na která „oběť“ dosáhne a může je kontrolovat. Jsou způsobená špendlíkem či žiletkou, mělká, protože „oběť“ si nechce ublížit. Chybí poranění genitálu, úst, vnitřní strany stehen, prsou.

7.4. Ohledání místa činu

Obecně ohledání upravuje ustanovení § 113 zákona č. 141/1961 Sb., když stanoví, že ohledání se koná, mají-li být přímým pozorováním objasněny skutečnosti důležité pro trestní řízení. K ohledání se zpravidla přibere znalec. Druhý odstavec zmíněného ustanovení upravuje některé zvláštnosti pro protokol o ohledání, přičemž stanoví, že protokol o ohledání musí poskytovat úplný a věrný obraz předmětu ohledání; mají se proto k němu přiložit fotografie, náčrty a jiné pomůcky. Pod toto ustanovení, které upravuje obecně ohledání, spadá i ohledání místa činu. Ohledání místa činu má, na rozdíl od ohledání jednotlivé věci, ucelený charakter. Touto činností „*se zjišťuje a dokumentuje celková situace na místě činu, přítomnost nebo nepřítomnost předmětů a stop, jejich vlastnosti, vzájemný vztah k objasňované trestní věci.*“⁶⁴ Trestní řád tento důkazní prostředek upravuje velmi stručně a nevystihuje tak jeho význam pro trestní řízení, když vůbec neupravuje postup na místě činu. Praxe nicméně na tento nedostatek zareagovala tak, že si sama vypracovala jistý algoritmus pro ohledání a pro postup na místě činu před samotným ohledáním. Tento postup na místě činu dělíme na činnost před zahájením vlastního ohledání (tedy první zásah na místě činu), ohledání místa činu a činnost po provedení ohledání místa činu. V rámci prvního zásahu na místě

63 KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, 292 s. ISBN 978-80-7345-161-5, str. 188.

64 ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. 3 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 1629.

činu je poskytnuta pomoc oběti, která se na místě činu nachází, je provedena předběžná prohlídka místa činu, zabráněno škodlivým následkům. Následně je místo činu uzavřeno vyznačovacím pásem s nápisem „POLICIE VSTUP ZAKÁZÁN.“ Následně jsou zajištěni svědci události, je zajištěna ochrana stop a věcných důkazů a zahájeno pronásledování pachatele (nasazení psa na pachovou stopu). Poté, co na místo činu přijede výjezdový tým, jsou mezi tyto osoby vedoucím výjezdového týmu rozděleny jednotlivé úkoly a je započato s vlastním ohledáním. V první fázi je provedeno orientační ohledání. Provádí se nejlépe bez vstupu na místo činu a jeho prostřednictvím získávají členové výjezdního týmu základní přehled o místě činu. Na základě zjištěných skutečností vedoucí výjezdního týmu rozhodne o nejvhodnějším způsobu ohledání. Poté následuje podrobné ohledání. Doporučuje se, aby technik, který zajišťuje stopy a věcné důkazy byl doprovázen osobou, která důkazy a stopy dokumentuje (pomocí fotoaparátu či videokamery) a zároveň se stará o manipulaci se zajištěnými důkazy a stopami. Praxe rozlišuje čtyři způsoby ohledání místa činu: od okraje místa činu se ve spirále postupuje směrem ke středu. Tento způsob se nazývá koncentrický a nejčastěji se využívá, pokud je místem činu místnost. Opakem koncentrického způsobu je způsob excentrický, při kterém se postupuje od středu místa činu ve spirále směrem k okrajům. Excentrický způsob se využívá při ohledání místa činu, při kterém je nalezeno tělo oběti, přičemž místo nálezu těla oběti je právě zmíněným středem místa činu. Frontální způsob ohledání se využívá, pokud je místo činu velké, typicky při haváriích dopravních prostředků, například vlaků. Spočívá v ohledání místa činu v rojnici. Posledním, čtvrtým způsobem je rozdělení místa činu v členitém terénu na „rajóny“ a v těchto rajónech je potom místo činu ohledáváno koncentrickým, excentrickým či frontálním způsobem.⁶⁵ Při ohledání místa činu znásilnění bude, stejně jako u všech trestných činů, zvolen způsob ohledání, který bude odpovídat konkrétní situaci na místě činu. Pokud tedy bude na místě činu nalezeno tělo oběti, bude postupováno excentricky, pokud je místem činu místnost, bude postupováno koncentricky. Frontální způsob ohledání nebude na místě činu znásilnění využíván, neboť znásilnění nebývá páčáno na rozlehlém místě. V úvahu ovšem může připadat způsob rajónový, a to v případech, kdy

---

65 CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9, str. 16.

pachatel na oběť na jednom místě čekal (například ve křoví) a na jiném místě oběť znásilnil. Pokud ovšem lze ze situace na místě činu usuzovat, jak se na místě činu pachatel pohyboval, nebude výjezdní tým postupovat podle žádného z výše zmíněných způsobů ohledání, ale bude postupovat právě podle dráhy pohybu pachatele.⁶⁶ Po zvolení způsobu ohledání a poznamenání zvoleného způsobu do protokolu, postupují členové výjezdního týmu podle pokynů vedoucího, vyhledávají a zajišťují stopy a věcné důkazy, zejména stopy zápasu na místě činu, části oděvu, zvalenou trávu, vytlačené stopy částí těl, nástroje, kterými byla oběť spoutána, zničený či přeházený nábytek, biologický materiál jako sperma, krev, vlasy. Pokud se na místě činu nachází krev, sperma či jiné tělesné tekutiny, musí se výjezdní tým chránit před nebezpečím nakažení virem HIV, hepatitidou či jinými nemocemi.⁶⁷ Nutné je zajistit nedopalky cigaret, trasologické stopy, láhve nalezené na místě, včetně jejich obsahu. Veškeré stopy a důkazy je nutno uvést v protokolu a popsat jejich vlastnosti a místo nálezu. Výjezdní tým musí věnovat velkou pozornost také tzv. negativním okolnostem. Jsou to „*takové změny na místě činu, které jsou v logickém rozporu s informacemi o spáchaném trestném činu nebo s informacemi zjištěnými ohledáním.*“⁶⁸ Význam negativních okolností je vhodné demonstrovat na příkladu. Osoba oznámí, že se stala obětí znásilnění, které bylo spácháno v parku. Je vyslechnuta, uvede, že proti ní bylo použito násilí, že se pachateli bránila. Poté je podrobena prohlídce, kde je zjištěno, že oběť skutečně měla v nedávné době pohlavní styk formou soulože a že osoba má určitá poranění. Následně je přistoupeno k ohledání místa činu. Tam ovšem nejsou nalezeny žádné stopy zápasu. Tato absence stop zápasu je právě výše zmíněnou negativní okolností. Může být způsobena přirozenými okolnostmi, například tím, že mezi spácháním a oznámením znásilnění byla větší časová prodleva, během této prodlevy prudce pršelo a došlo ke změně povrchu místa činu. Může být nicméně způsobena také tím, že pachatel se po spáchání znásilnění na místo činu vrátil a stopy po zápase

---

66 CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9, str. 28.

67 PEPPER, Ian K. *Crime scene investigation: methods and procedures* [online]. 2nd ed. Maidenhead: Open University Press, 2010 [cit. 2014-01-30]. p. 165-167. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/natl/Doc?id=10413326>.

68 CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9, str. 29.

zahladil. Absence stop zápasu ale může mít příčinu, která je právě u znásilnění relativně častá, a tou je skutečnost, že údajná oběť si znásilnění vymyslela, poranění si sama způsobila a pachatele křivě obvinila.

Po ohledání místa činu je orgánem činným v trestním řízení zpracována dokumentace, která se skládá z protokolu o ohledání, z fotodokumentace a z náčrtku. Protokol obsahuje tři části, a to úvodní, popisnou a závěrečnou, jejíž součástí je též seznam zajištěných stop a důkazů. Je nutné, aby označení stop a důkazů v protokolu přesně souhlasilo s označením stop a důkazů ve fotodokumentaci.⁶⁹

Při ohledání místa činu tedy postupujeme podle pravidel, které se dají shrnout takto:

- ohledání místa činu vede vedoucí výjezdního týmu
- na místo činu výjezdní tým vstupuje jednou příjezdovou cestou, která je před ohledáním samotného místa činu důkladně ohledána
- zvolený způsob ohledání místa činu se zásadně nemění, je zapsán do protokolu a provádí se systematicky a pečlivě
- ohledání provádí členové výjezdního týmu ve dvojici, kdy jedna osoba pořizuje dokumentaci a druhá osoba zajišťuje stopy a věcné důkazy
- vše je na místě činu pozorováno zrakem, platí kriminalistická zásada „ruce do kapes“
- členové výjezdního týmu neumožní vstoupit na místo činu novinářům, reportérům či veřejnosti před skončením uzávěry
- členové výjezdního týmu si na místě činu počínají tak, aby ho „nekontaminovali.“ Neodhazují nedopalky, obaly od svačin, pokud možno nevytvářejí nové trasologické stopy, nepoužívají zařízení bytu jako je telefon, nádobí, atd.
- vhodné je přibrat nezúčastněnou osobu, která má u veřejnosti určitý morální kredit (např. starosta), v žádném případě to ovšem nesmí být potenciální svědek trestného činu, oběť či dokonce pachatel.

---

69 CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9, str. 47.

7.5. Pátrání po pachateli

V rámci počátečních úkonů při vyšetřování trestného činu znásilnění se bude pátrání po pachateli provádět zejména v případech, kdy uběhla malá časová prodleva mezi spácháním trestného činu znásilnění a mezi oznámením znásilnění. Aby mohlo být pátrání zahájeno, musí mít reálnou šanci na úspěch. Musí tedy být známy skutečnosti a okolnosti, které pachatele individuálně vymezí. Těmito identifikačními údaji jsou příjmení, jméno, rodné příjmení, rodné číslo, datum narození, místo narození, státní občanství, pohlaví, místo pobytu, rodiče, partner, děti, číslo občanského průkazu, číslo pasu, přezdívký, zvláštní znamení (tetování, piercing, jizvy, tělesné vady, které je možné zjistit ze zdravotnické dokumentace, atd.), popis osoby, pachové stopy, fotografie, audiovizuální záznamy, biologické materiály, atd. V případě, že jsou některé z těchto identifikačních údajů orgánu činnému v trestním řízení známy, může být pátrání zahájeno, a to vyhlášením. Policejní orgán pátrání vyhláší z vlastního rozhodnutí nebo na žádost. Poté začíná samotné výkonné pátrání, ve kterém policejní útvar vyvíjí činnost k nalezení pachatele. Pátrání musí být koordinované (řízené jedním střediskem), rychlé, flexibilní a činěno v součinnosti se všemi osobami zúčastněnými na pátrání. Příslušníci policie provádějí osobní pátrání v předem stanovených místech, kde by se mohl pachatel zdržovat nebo kde by osoby mohly poskytnout informace vedoucí k dopadení pachatele. V případě, že je nutné dopadnou zvláště nebezpečného, ozbrojeného pachatele, je vyhlášena pátrací akce. Pátrání v takovém případě provádí velké množství osob, v rámci součinnosti jsou k pátrání povoláni i příslušníci Armády ČR, Vězeňské služby, Hasičský sbor, atd. V rámci pátrání jsou vykonávány domovní, osobní prohlídky a kontroly v místech, kde se sdružují osoby s kriminální minulostí. Při pátrání je využito policejních psů, pátrání může být uveřejněno ve sdělovacích prostředcích. Při pátrání po pachateli jsou samozřejmě využívány také informační systémy a evidence. V pátrání po osobách se využívá systém IS PATROS.⁷⁰

---

70 NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 2004. 328 s. ISBN 80-7317-036-1, str. 170.

8. Vyšetřovací verze, plánování, organizace vyšetřování

Kriminalistická verze je „specifická metoda kriminalistické praktické činnosti, spočívající ve vyvození a prověření všech shromážděnými materiály opodstatněných domněnek o formách spojení a příčinách jednotlivých jevů poznávané události, jako reálně možných objasnění doposud známých faktů či okolností případu a získání faktů nových.“⁷¹ Vyšetřovací verzi se poté rozumí podmnnožina kriminalistických verzí, která probíhá ve fázi vyšetřování v souladu s ustanovením zákona č. 141/1961 Sb. Slouží k rozhodnutí, zda bude podána obžaloba nebo zda bude věc vyřízena jinak. Při vyšetřování trestného činu znásilnění jsou nejtýpčtější 3 vyšetřovací verze:

- Trestný čin znásilnění se stal. Pachatelem je osoba, která byla s obětí v kontaktu již před činem. Pachatel oběti navrhl pohlavní styk, ta ho odmítla, pachatel byl ovšem sexuálně neuspokojen, a tak se uchýlil k vynucenému pohlavnímu styku.⁷² Jedná se většinou o pachatele, který není nositelem poruchy sexuální preference.

- Trestný čin znásilnění se stal. Pachatelem je osoba, která nebyla s obětí v předchozím kontaktu. Mezi obětí a pachatelem tedy neexistuje žádný dřívější vztah. Pachatelem je osoba pravděpodobně sexuálně deviantní, která za sebou již má sexuálně motivované trestné činy či jinou trestnou činnost.⁷³ Pachatel má problém se sociální adaptací.

- Trestný čin se nestal. Údajná oběť trestný čin zinscenovala.⁷⁴

Po vytyčení vyšetřovacích verzí následuje fáze plánování vyšetřování. Dochází k předvídání a uspořádání dostupných prostředků a úkonů, které budou probíhat. Při plánování je nutné dodržovat několik zásad. Jedná se o zásadu individuálnosti plánování, konkrétnosti plánování (všechny úkony musí být naplánovány s přesným časovým, místním a personálním určením), dynamičnost plánování (se změnou vyšetřovací situace je nutné operativně měnit vyšetřovací plán) a související aktualizace

---

71 MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Beck, 2004, XXIII, 583 s. ISBN 80-7179-878-9, str. str. 285.

72 MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Beck, 2004, XXIII, 583 s. ISBN 80-7179-878-9, str. 472.

73 MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Beck, 2004, XXIII, 583 s. ISBN 80-7179-878-9, str. 472.

74 tamtéž

plánování, reálnost plánování (takové plánování, které bude možné v závislosti na dostupných prostředcích uskutečnit). Při vyšetřování trestného činu znásilnění se do popředí dostává zásada včasnosti plánování. Jednak proto, aby nedošlo ke zničení biologických stop, které podléhají rychlé zkáze, ale také proto, aby nedošlo k opakování trestné činnosti. Naplánované prostředky a úkony musí být způsobilé objasnit rozhodující skutečnosti a zjistit stav, o kterém nejsou důvodné pochybnosti a zároveň musí být prováděny způsobem a ve lhůtách stanovených zákonem č. 40/2009 Sb. a zákonem č. 141/1961 Sb.

Shora uvedené vyšetřovací verze tedy budou určovat plánování a organizaci následných úkonů. U první vyšetřovací verze se bude jednat o zajištění pachatele, jehož totožnost nebo alespoň podoba je známá, jeho výslech, prohlídku těla pachatele, odebrání biologického materiálu za účelem analýzy DNA a další následné úkony. U druhé vyšetřovací verze to bude zejména zjistit totožnost či alespoň vnější podobu pachatele, projít evidence recidivistů, zajistit biologické stopy, které ještě zajištěny nebyly, vyslechnout případné svědky, atd. U poslední vyšetřovací verze půjde zejména o to, prokázat lživost oznámení. Vhodné bude naplánovat prověrku výpovědi, rekonstrukci, konfrontaci, zajistit biologické stopy. Na tomto místě považuji za vhodné zdůraznit, že jednotlivé úkony musí být naplánovány do všech detailů. V praxi to znamená, že pokud bude naplánován výslech obviněného, na kterém mu budou předkládány důkazy za účelem využití momentu překvapení, mělo by být stanoveno i pořadí těchto důkazů, atd. Při volbě následných vyšetřovacích úkonů je nutné také zohlednit kriminální minulost osob, které mají být na úkonech zúčastněny. Vhodné je, aby vyšetřovací úkony, na kterých jsou osoby s kriminální minulostí zúčastněny, prováděli zkušení vyšetřovatelé. Nutné je samozřejmě naplánovat a zajistit místo, kde bude úkon prováděn, a to včetně ostrahy. Naplánováno musí být také to, jakým způsobem bude úkon dokumentován. Samozřejmostí je protokol, který bude doplněn fotografiemi či videozáznamem. I takové detaily, jako počet a umístění kamer, místo, kde bude vyšetřovatel sedět či stát, musí být naplánovány. K tomu, aby mohly být tyto úkony provedeny, je nutné zajistit prostředky k realizaci naplánovaných úkonů. Toto se děje prostřednictvím organizace.

9. Následné vyšetřovací a operativně pátrací úkony

9.1. Výslech obviněného

Výslech obviněného je „procesní úkon, kterým se mají získat poznatky o zjišťovaných skutečnostech a stanovisko obviněného k nim.“⁷⁵ Pro výslech obviněného platí ustanovení § 91 a následující zákona č. 141/1961 Sb., když toto ustanovení stanoví, že před prvním výslechem je třeba zjistit totožnost obviněného, dotázat se jej na jeho rodinné, majetkové a výtěžkové poměry a předchozí tresty, objasnit mu podstatu sděleného obvinění a poučit jej o jeho právech a upozornit ho též na možnost sjednat dohodu o vině a trestu. Tyto úkony spadají do úvodní fáze výslechu, kde jsou splněny formální požadavky pro tento důkazní prostředek. Obviněnému musí být sdělen předmět řízení (tedy k jaké věci je vyslýchán) a musí mu být sděleno, které skutečnosti se mu kladou za vinu. Z toho důvodu mu musí být usnesení o zahájení trestního stíhání podle ustanovení § 160/2 zákona č. 141/1961 Sb. doručeno nejpozději na počátku prvního výslechu. Vyslýchající poté musí obviněnému poskytnout čas, aby si toto usnesení přečetl a seznámil se s ním. Následuje, ostatně jako u každého výslechu, monologická fáze, kdy se obviněný má vyjádřit ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu. To činí souvisle, vlastními slovy, zároveň uvádí skutečnosti, které jeho obvinění vyvracejí. Vyslýchající obviněného pouze koriguje v případě, že sděluje irelevantní skutečnosti. Následuje fáze dialogická, ve které vyslýchající osoba pokládá obviněnému otázky, kterými se objasňují rozpory ve výpovědi obviněného a mezi výpovědí a již zjištěnými skutečnostmi. Je samozřejmě zakázáno klást kapciózní a sugestivní otázky. Otázky a odpovědi se zaznamenávají do protokolu doslovně (včetně hovorových a vulgárních výrazů), v přímé řeči. Protokol je v závěru výslechu předložen obviněnému, aby si ho přečetl, uplatnil případné opravy a doplnění a poté připojil podpis.⁷⁶

---

75 FENYK, Jaroslav, Roman HÁJEK, Igor STRÍŽ a Přemysl POLÁK. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. Praha: Linde, 2010, XVIII, 1184 s. ISBN 978-80-7201-803-1, str. 328.

76 CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9, str. 174.

I při výslechu obviněného dochází k interpersonální percepci. Vyslýchající se tedy musí oprostit od osobních sympatií či antipatií, které v něm obviněný vzbuzuje. Stejně tak nesmí do průběhu výslechu promítat svůj vlastní psychický stav a osobní problémy. Vyslýchající musí umět využít své zkušenosti, ale ne tak, aby ho omezovaly v úsudku.

Pokud obviněný využije svého práva nevypovídat, nesmí být v žádném případě k výpovědi nucen. Pokud by orgán činný v trestním řízení nutil obviněného k výpovědi, nebylo by možné skutečnosti tímto důkazním prostředkem získané použít před soudem z důvodu absolutní neúčinnosti takového důkazu. Pokud ovšem obviněný svého práva nevyužije, je pravděpodobné, že nebude vypovídat pravdu nebo se alespoň bude pokoušet zatajit skutečnosti, které ho usvědčují. Pro úspěšné překonání lživé výpovědi praxe používá tyto psychologické prostředky:

- strategie protireakce – vyslýchající podněcuje obviněného, aby vypovídal pravdu, protože nemá co ztratit ani zakrýt
- strategie nejistoty – vyslýchající osoba se v obviněném snaží vzbudit dojem, že vše ví, zná všechny okolnosti a pouze vyčkává, zda je obviněný uvede
- strategie opakování – vyslýchající opakovaně klade obviněnému otázku, na kterou obviněný již odpověděl a pozoruje, zda na tuto otázku obviněný odpoví stejně
- strategie diskrepance – vyslýchající předkládá obviněnému rozpory ve výpovědi a rozpory mezi výpovědí a zjištěnými skutečnostmi
- strategie využití vlastní lži – vyslýchající rozkrývá lži obviněného, až obviněný nevědomky uvede pravdu
- strategie zpochybňování důvěry – vyslýchající dává otevřeně najevo, že nevěří tomu, co obviněný vypovídá, až vyprovokuje obviněného tak, aby se přestal ovládat⁷⁷

Obviněný zpravidla nemá zájem na tom, aby se mezi ním a vyslýchající osobou odbourala komunikační bariéra. Velmi zřídka též pocítí důvěru a sympatie k vyslýchajícímu, protože cíle těchto osob jsou naprosto odlišné. Výslech obviněného je

---

⁷⁷ CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9, str. 165.

tedy spíš jakýsi „duel“ mezi vyslychajícím a obviněným. Vyslychající se snaží objasnit, kde byl obviněný v době činu, zda zná poškozenou osobu, zda se snažil sblížit se s ní, zda s ní hovořil, co bylo obsahem rozhovoru, zda s ní měl pohlavní styk, zda běžně provozuje pohlavní styk, jakým způsobem poškozená osoba projevila souhlas s pohlavním stykem, atd. Vyslychající by měl obviněného nechat vypovídat jaksí ve větší šíři. Obviněný totiž může uvést skutečnosti, které samy o sobě jeho vinu či nevinu nedokazují a zdají se nedůležité, v souvislosti s jinými důkazy se ovšem mohou ukázat jako klíčové. Vyslychající si dále všimá nonverbálních projevů jako je nervozita, neklidné ruce, poklepávání nohou, těkavý pohled, kam se obviněný dívá, zda hledí přímo vyslychajícímu do očí či zda přímý pohled nesnese a uhýbá pohledem, celkový výraz obličeje, zda se obviněný kontroluje a předstírá určitý projev. Tyto projevy budou intenzivnější vždy při otázkách, které cílí na skutečnosti prokazující vinu obviněného. Vyslychající musí obviněného vést k tomu, aby odpověděl na otázku úplně, přičemž tyto otázky musí být stručné, jasně formulované, cílevědomé a měly by navazovat na odpověď obviněného. Kladením otázek vyslychající dává najevo obviněnému svou řídící roli.⁷⁸ Vyslychající by svou znalostí problému, připraveností a přístupem měl získat převahu nad obviněným. Pokud je obviněnému předkládán důkaz jeho viny, musí se jednat o důkaz pravdivý a měl by být předložen až poté, co se k němu obviněný vyjádřil. To ovšem neplatí, pokud se vyslychající rozhodne využít moment překvapení a vyprovokovat obviněného k nekontrolované reakci nečekaným předložením takového důkazu.

9.2. Konfrontace

Konfrontace je úkon kriminalistické povahy, který je v zákoně č. 141/1961 Sb. upraven v ustanovení § 104a. Tento zvláštní způsob dokazování se užívá v případech, kdy výpověď obviněného v závažných okolnostech nesouhlasí s výpovědí spoluobviněného či svědka, dále se užívá v případech, kdy výpověď svědka v závažných okolnostech nesouhlasí s výpovědí obviněného či jiného svědka. Jak logicky vyplývá z povahy tohoto úkonu, může být proveden až poté, kdy každá z osob, jež mají

---

78 SOUKUP, Jaroslav, Bohumil BÁRTA a Jan MATIÁŠEK. *Psychologie a výslechová praxe*. 1. vyd. Praha, 1968, 250 s., str. 89.

být konfrontovány, byla již vyslechnuta a o této výpovědi byl sepsán protokol. Nejvyšší soud judikoval zásadní pravidlo, že „konfrontace mezi obviněným a svědkem nebo spoluobviněným je možná pouze po jejich předchozím výslechu ve stejném procesním postavení, v jakém mají být konfrontováni.“⁷⁹

Podle § 104a/3 zákona č. 141/1961 Sb. se konfrontace provádí tak, že se vyslychaná osoba postaví tváří v tvář osobě, s kterou má být konfrontována a je vyzvána, aby druhé osobě v přímé řeči vypověděla své tvrzení o okolnostech, v nichž výpovědi konfrontovaných osob nesouhlasí, případně aby uvedla další okolnosti, které s jejím tvrzením souvisejí a o kterých dosud nevypovídala. Ustanovení § 104a/5 zákona č. 141/1961 Sb. zakotvuje omezení přípustnosti konfrontace, když stanoví, že osobu mladší 18 let lze postavit tváří v tvář jen zcela výjimečně, jestliže je to pro objasnění věci nezbytně nutné. Tváří v tvář nelze postavit svědka, jehož totožnost se utajuje z důvodů uvedených v § 55/2 zákona č. 141/1961 Sb. Tváří v tvář nelze postavit též poškozeného mladšího osmnácti let s obviněným v případě trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Dalším pravidlem je, že sice lze konfrontovat obviněného a svědka, spoluobviněné, nicméně nelze konfrontovat obviněného a znalce. Další omezení z hlediska fáze soudního řízení, ve kterém je přípustné konfrontaci provést, zakotvuje § 104a/7 zákona č. 141/1961 Sb., když stanoví, že konfrontaci lze provést pouze v řízení před soudem. Před podáním obžaloby nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu lze konfrontaci provést jen výjimečně, pokud lze očekávat, že její provedení výrazněji přispěje k objasnění věci a stejného cíle nelze dosáhnout jinými prostředky.

*„Konfrontace je specifickou formou výslechu osob. Znamená opětovný současný výslech osob postavených tváří v tvář, které již byly vyslechnuty a jejichž výpovědi v závažných okolnostech nesouhlasí, přičemž výslechem osob postavených tváří v tvář se mají odstranit rozpory v tom, co uvedly o stejných závažných okolnostech konfrontované osoby.“*⁸⁰ Osoba je vyzvána, aby v přímé řeči vypovídala o určitých skutečnostech, ve kterých se její výpověď rozchází s výpovědí osoby, s kterou je konfrontována. Mezi osobami, které o určitých skutečnostech vypovídali rozdílně, je navozena konfliktní

79 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 2 Tz 35/91, ze dne 16.5.1991, publikováno pod R 52/1992 tr.

80 ŠÁMAL, Pavel a Tomáš GRIVNA. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H.

Beck, 2013, 3 sv. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 1529.

situace, ve které mají souvisle vylicít určitou událost. Po skončení výpovědi osob může vyslychající orgán klást doplňující otázky. Při provádění konfrontace se subsidiárně užijí ustanovení zákona č. 141/1961 Sb. pro výpovědi obviněného a svědka. Je tedy zakázáno klást kapciózní a sugestivní otázky. Otázky vyslychající osoby musí směřovat k vyjasnění situace, k zjištění příčiny rozporů výpovědi osob, mezi kterými je konfrontace prováděna. Osoby, které jsou konfrontovány, si také mohou klást otázky, ovšem pouze se souhlasem vyslychajícího orgánu. Jak již bylo napsáno výše, při konfrontaci se navozuje konfliktní situace, kdy je pozorováno chování dvou osob postavených tváří v tvář. Využívá se „*bezprostředního psychologického působení*“⁸¹ na konfrontované osoby. Důležité tedy nebudou pouze výpovědi konfrontovaných osob, tedy projevy verbální, ale i projevy nonverbální povahy, tedy gesta, postoj, atd. S ohledem na tuto skutečnost zakotvuje ustanovení § 55/3 zákona č. 141/1961 Sb., pro vyhotovení protokolu o konfrontaci zvláštní pravidlo, podle kterého se v protokolu sepsaném o konfrontaci zapíše výpovědi konfrontovaných osob doslovně, stejně tak i znění položených otázek a odpovědi na ně; také se uvedou všechny okolnosti, které jsou z hlediska účelu a provádění konfrontace důležité. Těmito okolnostmi měl zákonodárce bezesporu na mysli právě ony výše zmíněné projevy nonverbální povahy. Bude tedy účelné nejen vyhotovit protokol, ale i pořídít zvukový a obrazový záznam konfrontace.

Novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, byla zvýšena věková hranice u osob, jejichž způsobilost být konfrontován je omezena, a to z patnácti na osmnáct let. Podle ustanovení § 104a/5, věta třetí, zákona č. 141/1961 Sb., je přípustné konfrontovat osobu mladší 18 let s obviněným při vyšetřování trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti pouze jako svědka či spoluobviněného. Zásadně zakázáno je při vyšetřování trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti konfrontovat s obviněným poškozenou osobu mladší 18 let. Toto zvýšení věkové hranice a zároveň zákaz konfrontace ve výše zmíněném případě lze jedině kvitovat. Pro oběť trestného činu znásilnění představuje výpověď před orgánem činným v trestním řízení velké psychické vypětí. Při výpovědi si oživuje v paměti traumatizující události. Nelze tedy na osobě mladší 18 let požadovat, aby

---

81 ŠÁMAL, Pavel a Tomáš GRIVNA. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, 3 sv. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 1529.

opakovaně vypovídala o těchto skutečnostech, navíc tváří v tvář osobě, která jí utrpení způsobila. Poškozená osoba mladší osmnácti let nicméně může být konfrontována se svědkem.

Na tomto místě je nutné zdůraznit, že je nutné zvážit provedení konfrontace i mezi poškozenou osobou starší osmnácti let a obviněným. Pro všechny oběti trestného činu znásilnění představuje ožívání traumatizujících okolností v paměti psychické vypětí, které je navíc umocněno tím, že jsou postaveny proti pachateli, proti trýzniteli. V takových případech je možné, že poškozená osoba nebude vůbec schopná konfrontaci podstoupit. Pokud ovšem vyšetřovací verze bude stanovena tak, že znásilnění nebylo spácháno, bude vhodné konfrontaci provést. Právě přímým psychologickým působením mezi konfrontovanými subjekty je možné toto křivé obvinění odhalit, když údajná oběť je v konfliktní situaci vyprovokována. Navíc jsou pozorovány také nonverbální projevy údajného pachatele a údajné oběti.

9.3. Prověrka výpovědi na místě

Prověrka výpovědi na místě je v českém trestním právu zakotvena ustanovením § 104e zákona č. 141/1961 Sb. Toto ustanovení prověrku výpovědi na místě přímo nedefinuje. Uvádí ovšem, že prověrka výpovědi na místě se koná, je-li zapotřebí za osobní přítomnosti podezřelého, obviněného nebo svědka doplnit nebo upřesnit údaje důležité pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu. Odstavec druhý zmíněného ustanovení dále stanoví, že na postup provádění prověrky výpovědi na místě se přiměřeně užití ustanovení o vyšetřovacím pokusu. Obecně lze tedy prověrku výpovědi na místě definovat jako „*specifickou metodu kriminalistické praxe, kterou se získávají kriminalisticky a právně relevantní informace srovnáváním dříve učiněné výpovědi s momentální objektivní situací místa a na něm se nacházejících objektů, přímo demonstrovaných dříve vyslechnutou osobou.*“⁸² Z logiky věci je patrné, že prověrku výpovědi na místě je nutné, ale také účelné provádět poté, co byl podezřelý, obviněný nebo svědek vyslechnut a z této výpovědi vyplynula potřeba některé údaje upřesnit. Tento předchozí výsledek slouží jako podklad pro rozhodnutí, zda se prověrka

---

82 KONRÁD, Zdeněk. *Prověrka výpovědi na místě*. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. 74 s. ISBN 80-7251-221-8, str. 29.

vůbec bude provádět. Podle ustanovení § 104c/2 zákona č. 141/1961 Sb., které se přiměřeně použije na postup při provádění prověrky výpovědi na místě, se k prověrci výpovědi na místě nepřistoupí, pokud to je vzhledem k okolnostem případu nebo osobě podezřelého, obviněného nebo svědka nevhodné nebo lze-li účelu prověrky výpovědi na místě dosáhnout jinak. Naprosto nevhodné při vyšetřování trestného činu znásilnění by bylo například provádět prověrku výpovědi na místě v případech, kde by měla být upřesňována svědecká výpověď mladistvého, a to vzhledem k povaze a závažnosti trestného činu znásilnění, kdy opakované oživování znásilnění ve vzpomínkách mladistvého by mohlo vést k narušení jeho výchovy.

Důležité je také zmínit princip dobrovolné účasti podezřelého, obviněného a svědka, který má právo odepřít výpověď. Domnívám se ovšem, že princip dobrovolnosti je nutné uplatňovat i v případech prověrky výpovědi svědka, který nemá právo odepřít výpověď. Nutnost dobrovolnosti plyne ze samotné povahy tohoto vyšetřovacího úkonu, kdy osoba, proti které se trestní řízení vede i svědek musí při prověrci výpovědi na místě aktivně spolupracovat. Pokud by účast byla vynucená, osoba by pravděpodobně nespolečně tak, aby skutečnosti, které uvedla ve své dřívější výpovědi, byly prověrkou objasněny. Při vyšetřování trestného činu znásilnění jsou dobrovolnost a iniciativa osoby, jejíž výpověď se prověřuje velmi důležitými, a to s ohledem na to, že doslova každý pohyb, každé jednání může zásadně ovlivnit skutkový stav.

Pokud je prováděna prověrka výpovědí více osob, je vhodné tyto prověrky vykonávat odděleně. Za prvé tak bude zamezeno, aby se tyto osoby vzájemně ovlivňovaly a domlouvaly, za druhé bude prověřování výpovědí na místě pro vyšetřovatele, který v průběhu klade dotazy a celou prověrku vede, mnohem jednodušší, než kdyby měl řídit a klást dotazy více osobám.

Při prověrci výpovědi na místě je vhodné zajistit přítomnost nezúčastněné osoby jakožto svědka úkonu. Toto se do jisté míry může jevit jako zbytečné, ovšem bude mít zásadní význam v řízení před soudem, když obviněný bude zpochybňovat průběh a výsledky prověrky výpovědi na místě a nezúčastněná osoba, která byla přítomná celé prověrci a poté podepsala protokol o provedení prověrky, přispěje k věrohodnosti. Dále je nutné zajistit přítomnost osoby, která celou prověrku povede a bude klást dotazy

osobě, jejíž výpověď se prověřuje a přítomnost osob, které zajistí bezpečnost místa, kde se prověrka provádí. Souhlas osoby s prověrkou její výpovědi totiž nemusí být vždy motivován snahou o objasnění potřebných skutečností. Osoba se může snažit například uniknout nebo zmařit zajištění důkazů důležitých pro trestní řízení.

Hodnocení prověrky výpovědi na místě může být poměrně obtížné. Při hodnocení prověrky bude nutné zaměřit se na to, jak se osoba na místě činu chovala, zejména jak se orientovala a zda se skutečnosti zjištěné výsledkem osoby shodují s objektivním stavem na místě prověrky.

9.4.Rekognice

Podle ustanovení § 104b zákona č. 141/1961 Sb. se rekognice provádí, je-li pro trestní řízení důležité, aby podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznal osobu nebo věc a určil tím jejich totožnost. K provádění rekognice se vždy přibere alespoň jedna osoba, která není na věci zúčastněna. Osoba, která má poznat osobu či věc, musí být před samotným úkonem rekognice vyslechnuta o okolnostech, za kterých věc nebo osobu vnímala a o zvláštních znacích osoby či věci, podle kterých může být tato identifikovaná. Ustanovení § 104b/3 zákona č. 141/1961 Sb. stanoví, že má-li být poznána osoba, ukáže se podezřelému, obviněnému nebo svědkovi mezi nejméně třemi osobami, které se výrazně neodlišují. Osoba, která má být poznána, se vyzve, aby se zařadila na libovolné místo mezi ukazované osoby. Jestliže osoba má být poznána nikoliv podle svého vzezření, ale podle hlasu, umožní se jí, aby hovořila v libovolném pořadí mezi dalšími osobami s podobnými hlasovými vlastnostmi. Ustanovení § 104b/4 zákona č. 141/1961 Sb. upravuje rekognici podle fotografie, když stanoví, že není-li možno ukázat osobu, která má být poznána, rekognice se provede podle fotografie, která se předloží podezřelému, obviněnému nebo svědkovi s obdobnými fotografiemi nejméně tří dalších osob. Tento postup nesmí bezprostředně předcházet rekognici ukázáním osoby. Rekognici je nutné zorganizovat tak, aby se osoba poznávající a poznávaná bezprostředně poté nepotkaly. Pokud se rekognice účastní osoba mladší 18 let, použije se přiměřeně ustanovení § 102 zákona č. 141/1961 Sb. Pokud jsou výsledky provedené před rekognicí a výsledek rekognice spolu v rozporu, je vhodné provést další výsledky po rekognici.

Obecnou zásadou rekognice, která se použije i pro poznávání věcí je, že poznávaná věc či osoba má být poznávající osobě ukázána mezi osobami podobného vzezření či věcmi pokud možno téhož druhu, přičemž poznávaná osoba má právo vybrat si mezi ostatními osobami místo, kde bude stát.⁸³ Poznávané objekty (ať už se jedná o osoby či věci) jsou opatřeny čísly, která jsou uvedena v protokolu. Existují ovšem případy, kdy toto nelze zajistit. Jedná se například o opětovné poznání přístřešku (nemovitosti), kde byla oběť znásilněna, při rekognici osob se jedná typicky o opětovné poznání mrtvoly. Těžkosti při zajišťování osob přítomných při rekognici ovšem může být způsobený i nedostatkem osob, které jsou poznávané osobě podobné. Takové situace mohou v praxi nastat v malých městech, kde se většina obyvatel zná. Přesto je na tomto požadavku nutno bezpodmínečně trvat. Nedostatek podobných osob je možné vyřešit provedením rekognice podle fotografie, kdy orgán činný v trestním řízení získá fotografie z policejních evidencí (není nutný souhlas osoby zachycené na fotografii) nebo z evidence občanských či řidičských průkazů (souhlas osoby zachycené na fotografii nutný je). Tyto fotografie je nutno založit do spisu.

Zákonným požadavkem je, aby poznávající osoba byla před samotnou rekognicí vyslechnuta. Jedná se o požadavek logický, když právě na základě skutečností, které poznávající osoba uvede o poznávané věci či osobě, orgán činný v trestním řízení zajistí přítomnost osob či věcí, které budou nápomocné při rekognici.

V souladu s čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod musí být ve všech fázích trestního řízení dodrženy jednotlivé složky tvořící právo na spravedlivý proces. Zásada „*nemo tenetur se ipsum accusare*“ sice není v tomto článku explicitně uvedena, jistě ji ale lze výkladem dovodit, přičemž k jejímu zařazení do práva na spravedlivý proces přispívá i skutečnost, že je tato zásada zakotvena v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech, a to v čl. 14 odst. 3 písm. g), který stanoví, že obviněný nesmí být nucen svědčit proti sobě nebo přiznat vinu. S ohledem na tuto zásadu, podle které nikdo nesmí být nucen sám sebe usvědčovat, vyvstává otázka, zda je obviněný povinen strpět rekognici a zda musí uposlechnout pokynu orgánu činného v trestním řízení, který po něm požaduje, aby při rekognici aktivně jednal (např. mluvil

---

83 CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9, str. 139.

či chodil). Tato otázka již byla Ústavním soudem přesvědčivě zodpovězena, a to tak, že „*pravidlo nemo tenetur se ipsum accusare není, i přes svůj zásadní význam pro spravedlivost trestního procesu, bezbřehé. I přes specifika rekognice uvedená výše se ve své podstatě jedná o úkon, při němž je obviněný nucen toliko pasivně strpět poznávací proceduru. Požadavky, jež jsou při rekognici na obviněného kladeny, nemají takový charakter, aby je bylo možné označit za donucování k sebeobviňování či k sebeusvědčování. Ústavní soud proto musí přisvědčit stanovisku, že poznávaná osoba (včetně obviněného) je povinna strpět provedení rekognice a může být přípustnými prostředky (předvedením, uložením pořádkové pokuty) donucována k účasti na rekognici. Právě v případě, kdy policejní orgán přiměl stěžovatele v postavení obviněného v rámci rekognice k hlasovému projevu, došlo k překročení hranice mezi úkonem, při němž je obviněný toliko pasivním objektem vyšetřovacího úkonu, a situací, kdy je obviněný nucen k aktivnímu jednání, jímž se sám může usvědčit. Bylo by v rozporu s právem neobviňovat sám sebe, pokud by pod sankcí pořádkové pokuty měl obviněný být donucen mluvit. Policejní orgán tedy v daném případě nepostupoval správně, když stěžovatele předem nepoučil o jeho právu odmítnout uvedená slova opakovat. Policejní orgán sice může obviněného vyzvat, aby promluvil nebo jinak aktivně jednal, musí jej však poučit, že to může odmítnout.*“⁸⁴ Důležité je ovšem zmínit to, že dynamickou rekognici (podle hlasu, chůze, atd.) je možné provádět skrytě, protože poznávaný by měl tendenci své projevy měnit. Tak může být překonána skutečnost, že tato osoba využije své právo odmítnout při rekognici aktivně jednat. Obviněný se tedy musí účastnit rekognice, přičemž k tomuto může být donucován. Je nicméně jeho právem odmítnout při rekognici aktivně jednat.

9.5. Vyšetřovací experiment

Dalším úkonem, který je prováděn při vyšetřování trestného činu znásilnění je vyšetřovací experiment zakotvený v ustanovení § 104c zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním. Podle tohoto ustanovení se vyšetřovací pokus koná, mají-li být pozorováním v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách prověřeny nebo

---

84 Nález Ústavního soudu ze dne 11. 10. 2007 sp. zn. III. ÚS 528/06, publikováno pod č. 159/2007 Usn.

upřesněny skutečnosti zjištěné v trestním řízení, popřípadě zjištěny nové skutečnosti důležité pro trestní řízení. Jeho účelem je prověření či upřesnění již vplynuvších skutečností a zjištění skutečností nových, orgánům činným v trestním řízení zatím neznámých. Vyšetřovací experiment se tedy bude provádět v případech, kdy se ve výpovědích osob objeví nepřesnosti, nejasnosti či rozpory, přičemž tyto vady nelze odstranit jinak. Dále bude vyšetřovací experiment prováděn v případech, kdy je nutné objasnit, zda se určitá skutečnost mohla stát tak, jak byla vyličená. Tedy zda je určitý běh událostí vůbec reálný. „*Charakteristickým rysem vyšetřovacího pokusu je, že pozorování určité skutečnosti důležité pro trestní řízení probíhá v experimentálních podmínkách, tj. na rozdíl od rekonstrukce v podmínkách, které nejsou původní, resp. obnovené, nýbrž uměle vytvořené nebo obměňované.*“⁸⁵ Ustanovení § 104c/2 stanoví, že k provedení vyšetřovacího experimentu se nepřistoupí, jestliže je to vzhledem k okolnostem případu nebo osobě podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka nevhodné nebo lze-li účelu vyšetřovacího experimentu dosáhnout jinak. Existují tedy dva případy, kdy se vyšetřovací pokus neprovede. Prvním důvodem je, že je provedení vyšetřovacího pokusu nevhodné. Tato situace nastane například tehdy, když osoba, jež má právo odepřít výpověď, tohoto práva využije. Podle ustanovení § 104c/4 zákona č. 141/1961 Sb. nesmí být osoba, proti které se vede trestní řízení, poškozený nebo svědek, který má právo odepřít výpověď, žádným způsobem donucován k úkonům souvisejícím s vyšetřovacím pokusem. V případě nebezpečného pachatele trestného činu znásilnění může být provedení vyšetřovacího pokusu nevhodné z hlediska hrozby násilného chování tohoto pachatele. Druhým důvodem je, že lze účelu vyšetřovacího pokusu dosáhnout jinak. Vyšetřovací pokus je subsidiární k ostatním důkazním prostředkům a nebude na místě ho provádět, pokud mohou být nové skutečnosti zjištěny či již zjištěné skutečnosti upřesněny a vyjasněny například rekognicí, opětovným výslechem a ostatními důkazními prostředky.

K vyšetřovacímu pokusu je vhodné přibrat nezúčastněnou osobu. Její přítomnost zpravidla přispěje k věrohodnosti provedení vyšetřovacího pokusu a může být v řízení před soudem obranou orgánu činného v trestním řízení, pokud obhajoba napadá

---

85 ŠÁMAL, Pavel a GRÍVNA, Tomáš. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, 3 sv. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 1554.

nestrannost provedení a závěry vyšetřovacího pokusu. Toto pravidlo pro přípravné řízení ostatně zdůrazňuje i § 104c/3 zákona č. 141/1961. K vyšetřovacímu pokusu je možné přibrat i další osoby, ať už se jedná o svědka, osobu, proti které se vede trestní řízení či znalce. Za určitých okolností bude vhodné přibrat i oběť. Je nicméně důležité, aby nedošlo k traumatizaci a sekundární viktimizaci oběti vlivem provádění vyšetřovacího pokusu. Nepřichází v úvahu použití poškozené osoby jako figurantky při tomto úkonu. K vyšetřovacímu úkonu bude tedy nutné přibrat další osobu, která bude vystupovat jako figurant. Důležité nicméně bude, aby osoba přibraná jako figurant odpovídala pohlavím a tělesnými proporcemi osobě, kterou má představovat.

O vyšetřovacím pokusu se sepisuje protokol. Ustanovení § 55/3 zákona č. 141/1961 Sb. stanovuje pro protokol o vyšetřovacím pokusu specifika, když stanoví, že v protokolu sepsaném o vyšetřovacím pokusu, je třeba podrobně popsat okolnosti, za nichž byly tyto úkony prováděny, jakož i jejich obsah a výsledky. Bude dále žádoucí poříditi náčrtky, fotografie, případně i zvukový záznam.

9.6. Rekonstrukce

Podle ustanovení § 104d/1 zákona č. 141/1961 Sb., se rekonstrukce koná, má-li být obnovením situace a okolností, za kterých byl trestný čin spáchán nebo které k němu mají podstatný vztah, prověřena výpověď podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka, jestliže jiné důkazy provedené v trestním řízení nepostačují k objasnění věci. Ustanovení § 104d/2 zákona č. 141/1961 Sb., dále stanoví, že na postup při rekonstrukci se přiměřeně užijí ustanovení o vyšetřovacím pokusu. „*Kriminalistická rekonstrukce je specifická metoda kriminalistické praktické činnosti spočívající v obnovení kriminalisticky relevantních hmotných objektů, situací a skutkových okolností nebo jejich podstatných vlastností na základě údajů a faktů shromážděných ve vyšetřované věci s cílem jejich bezprostředního zkoumání, prověření a získání nových poznatků mající důkazní význam nebo taktickou hodnotu.*“⁸⁶ Jedná se tedy o jakési opakování situace, která již proběhla v minulosti nebo o které osoba, proti které se vede trestní řízení, poškozený nebo svědek vypověděli, že proběhla nebo že

---

86 MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. xxiii, 583 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 363.

proběhla určitým způsobem. Na rozdíl od vyšetřovacího pokusu jí chybí experimentální složka, neopakuje se, nezkouší se při ní různé alternativy, pouze se prověřuje, zda určitá situace proběhla tak, jak bylo vypovězeno. Rekonstrukce se může konat buď na místě činu (pokud bude prověřováno například to, zda svědek mohl za šera, v parku, zahlédnout na určitou vzdálenost pachatele) nebo na místě odlišném (např. v případě, kdy bude prověřován mechanismus překonání odporu oběti a tento mechanismus nebude spojený s místem činu). Orgán činný v trestním řízení může rekonstruovat kriminalisticky významné místo (místo činu, místo odlišné od místa činu), kriminalisticky významné věci, kriminalisticky významné vlastnosti člověka (rekonstrukce vnější podoby člověka prováděná počítačovým systémem PORIDOS), kriminalisticky významné jednání (například způsob, jakým se oběť pachateli bránila) a událost.⁸⁷

Zákonodárce zvolil vhodnou formulaci a vyjádřil v ustanovení § 104d/1 zákona č. 141/1961 subsidiaritu rekonstrukce, když tento důkazní prostředek budou použít pouze v případě, kdy nejasnosti či rozpory nelze objasnit jinak. Příčinu lze hledat v tom, že rekonstrukce je náročný důkazní prostředek, který klade na orgán činný v trestním řízení, který rekonstrukci provádí, nemalé nároky, ať už se jedná o zajištění přítomnosti osob při rekonstrukci, zajištění ostrahy, logistické problémy spojené s přesunem na místo činu, časové nároky, atd. Orgán činný v trestním řízení musí tedy pečlivě vážit, zda tento důkazní prostředek využít. Stejně tak musí pečlivě vážit, zda umožnit přítomnost osoby proti které se vede trestní řízení, poškozené osoby či svědka. Obecně se praxe přiklání k omezení počtu osob přítomných při rekonstrukci. Vhodné je, stejně jako u vyšetřovacího experimentu, aby byla přibrána osoba na řízení nezúčastněná. V případech, kdy je rekonstrukci přítomná osoba, proti které se vede trestní řízení, je nutné dbát zvýšené pozornosti, aby tato osoba neuprchla, aby nezničila důkazy, které se na místě činu nacházejí, aby se nepokusila spáchat sebevraždu, aby jinak nemařila průběh rekonstrukce. Orgán činný v trestním řízení provádějící rekonstrukci má velmi těžkou úlohu. Musí totiž zamezit pachateli v ničení stop a důkazů na místě činu, zároveň ale *„nesmí být obviněný orgány činnými v trestním řízení usměrňován ohledně jeho*

---

87 MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. xxiii, 583 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 365 – 367.

*počinání při činu, které během rekonstrukce znázorňuje nebo líčí.*⁸⁸ Pokud má být rekonstrukce prováděna za přítomnosti více osob zúčastněných na řízení, je třeba zajistit, aby se tyto osoby mezi sebou nedorozumívaly. Nejlepší tedy bude provádět více rekonstrukcí odděleně. Pokud je nutné přibrat k rekonstrukci figuranta, musí mít obdobné proporce jako osoba, kterou má představovat. Nepřichází v úvahu použití oběti znásilnění. Orgán činný v trestním řízení musí zajistit, aby místo činu bylo zajištěno před vstupem nepovolaných osob.⁸⁹ Rekonstrukce poté probíhá podle připraveného postupu, který vede jediný vedoucí. Proto, aby rekonstrukce splnila svůj účel, musí být orgán činný v trestním řízení, který rekonstrukci provádí, velmi detailně obeznámen s okolnostmi znásilnění. Před rekonstrukcí tedy musí být shromážděno dostatečné množství informací. Jak již bylo shora zmíněno, rekonstrukce při vyšetřování znásilnění nemusí být vždy prováděna na místě činu. Častá je rekonstrukce vnější podoby pachatele počítačovým systémem PORIDOS. Skutečnosti ohledně vnějšího zjevu pachatele, které oběť vnímala, mohou mít rozhodující význam při zjištění totožnosti pachatele. Problémem ovšem je, že oběť vnímá podobu pachatele zkresleně a rekonstrukce tedy nemusí být nutně úspěšná.

V souvislosti s vývojem moderní techniky a softwaru se objevují názory, že rekonstrukci lze provádět za pomoci počítačových programů, přičemž tato virtuální „rekonstrukce“ je plně způsobilá nahradit reálné rekonstrukce. Tento způsob rekonstrukce má jistě své klady, bohužel i zápory. Jedná se o způsob, který není tak náročný na čas a na přípravu, nehrozí při něm útěk pachatele, orgán činný v trestním řízení nemusí zajišťovat přítomnost figurantů, atd. Na druhou stranu je pro zdatného programátora jednoduché ovlivnit výsledek rekonstrukce. Objevují se tedy důvodné obavy z toho, že tyto rekonstrukce nebudou prováděny naprosto nezávisle, když ovlivnit jejich výsledek je mnohem jednodušší než u běžných rekonstrukcí.⁹⁰

---

88 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR z 25. června 1968, 11 Tz 29/68, publikováno pod R 49/1968 tr.

89 CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9, str. 145.

90 FENYK, Jaroslav, Jan HLAVÁČEK a Pavel KROULÍK. Některé zvláštní způsoby dokazování. *Kriminalistický sborník*. 532200939-41, str. 39-41.

Při rekonstrukci orgán činný v trestním řízení přímo pozoruje průběh rekonstrukce a vyvozuje z něj závěry. O rekonstrukci je samozřejmě pořizován protokol, ve kterém je mimo obecných náležitostí pro protokol podle ustanovení § 55/1 zákona č. 141/1961 Sb. nutné uvést i skutečnosti podle ustanovení § 55/3 zákona č. 141/1961 Sb., tedy okolnosti, za nichž byly tyto úkony prováděny, jakož i jejich obsah a výsledky. Pokud není rekonstrukce prováděna na místě činu, musí být v protokole toto zaznamenáno a uvedeno proč.⁹¹ O rekonstrukci je nutné pořídit audiovizuální záznam, v případě, že toto není možné, alespoň fotodokumentaci.

Po provedení rekonstrukce následuje hodnocení výsledků rekonstrukce. Hodnotí se průběh rekonstrukce, hodnotí se podmínky, za kterých byl trestný čin spáchán a jejich shodnost s podmínkami při rekonstrukci. Hodnotí se též psychologické faktory, které mohly ovlivnit jednání zúčastněných osob. Následně orgán činný v trestním řízení zhodnotí, které důkazy byly rekonstrukcí prověřeny, případně jaké nové důkazy byly získány.

9.7. Sexuologická expertíza

Znalecký posudek z oboru sexuologie se při vyšetřování trestného činu znásilnění provádí, když je třeba vyvrátit nebo potvrdit, že pachatel je stížen poruchou sexuální preference. Otázka, zda se jedná o pachatele deviantního, má zásadní význam pro rozhodování soudu. Pokud je znaleckým posudkem konstatováno, že se jedná o pachatele deviantního, mohl jednat ve zmenšené přičetnosti. Porucha sexuální preference a jednání ve zmenšené přičetnosti poté budou ospravedlňovat zvláštní přístup k pachateli.

Základní diagnostickou metodou při znaleckém posudku z oboru sexuologie je anamnestické vyšetření.⁹² Znalec pátrá po chování pachatele v dětství (např. zda týral zvířata, jak se choval k vrstevníkům), po sexuálních fantaziích, po obsahu polučních snů, po slabé či silné motivaci k běžným sexuálním aktivitám, po citových vztazích.

---

91 CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9, str. 144.

92 PAVLOVSKÝ, Pavel. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2009, 226 s. ISBN 978-80-247-2618-2, str. 170.

Všímá si dále, jak je pachatel ochoten hovořit o svém sexuálním životě a jeho informovanosti. Pachateli se též předkládá k vyplnění dotazník, který se porovnává s anamnestickými údaji.⁹³

Jako pomocná laboratorní vyšetřovací metoda se využívá falometrie. Toto vyšetření se provádí na falometru. Používají se tři typy falometrů, a to falometr Freundův (zaznamenává skutečné objemové změny náplně topořivých těles pohlavního údu), dále falometr Figarův (zaznamenává změny dielektrika tvořeného vrstvou vzduchu mezi deskami kondenzátoru. Tímto přístrojem lze vyšetřit i ženy a je velmi citlivý, jeho nevýhodou ovšem je, že registrované změny – na rozdíl od Freundova falometru - neodpovídají přesně množství krevní náplně topořivých těles). Posledním falometrem využívaným v praxi je falometr cirkumferenční. Tento přístroj zaznamenává průměr či obvod penisu.⁹⁴ Pachateli jsou předkládány erotické stimuly a jsou zaznamenávány jeho reakce. Jako tyto stimuly slouží obrázky nebo čtené příběhy, které zobrazují erotickou tematiku. Pachateli jsou předkládány obrázky heterosexuálního a homosexuálního páru, stimuly se sadistickou tematikou, obnažené osoby obojího pohlaví, a to i děti, atd. Dále jsou mu předkládány i obrázky, které nemají erotický charakter, jako krajina, obloha. Znalec při tomto pozoruje změny v pachatelových reakcích. Pozoruje se, jakou erotickou tematiku pachatel preferuje, která v něm naopak erotické reakce neprobouzí. Pozorují se ale i úlekové reakce (např. nad sadistickou tematikou).

Anamnestické a falometrické vyšetření je samozřejmě třeba hodnotit v kontextu s informacemi, které již byly v řízení zjištěny. Při anamnestickém vyšetření pachatel bude mít snahu vědomě zakrýt své abnormální sexuální preference. Při falometrickém vyšetření může být natolik neochotný spolupracovat nebo natolik nervózní, že vyšetření nebude možné provést. Je dokonce možné, že umí své fantazijní představy ovládat natolik, že výsledek falometrického vyšetření nebude odpovídat skutečnému stavu. Na druhou stranu, i když se při znaleckém zkoumání prokáže, že osoba vykazuje určitou abnormalitu, nemusí toto zjištění ještě vést k závěru, že se jedná o osobu s poruchou

---

93 PAVLOVSKÝ, Pavel. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2009, 226 s. ISBN 978-80-247-2618-2, str. 170.

94 PAVLOVSKÝ, Pavel. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2009, 226 s. ISBN 978-80-247-2618-2, str. 171-172.

sexuální preference. Důležitým kritériem bude také to, zda se osoba dopustila sexuálního trestného činu. Přítomnost poruchy sexuální preference může znalec podmínit tím, že pachateli bude prokázáno spáchání trestného činu.⁹⁵

---

95 PAVLOVSKÝ, Pavel. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2009, 226 s. ISBN 978-80-247-2618-2, str. 171-172.

Závěr

Trestný čin znásilnění je upraven ve zvláštní části zákona č. 40/2009 Sb. v rámci hlavy III., která zakotvuje skutkové podstaty trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Objektem trestného činu znásilnění je svobodné rozhodování muže, ženy a osob bezpohlavních o pohlavním životě. Předmětem tedy může být jakýkoliv člověk.

Znásilnění útočí na tělesnou a duševní integritu člověka. Zasahuje do nejintimnější sféry oběti a negativním způsobem ovlivňuje její budoucí život. Následky, které znásilnění na oběti zanechá, jsou nejen tělesného, ale zejména duševního rázu. Pachatel znásilnění v důsledku svého zlého činu přivodí oběti velmi závažné trauma, které se může projevit posttraumatickou stresovou poruchou, může dojít k nenávratnému rozvrácení rodinných či partnerských vztahů oběti. Oběť má po znásilnění problém s návratem k běžnému pohlavnímu životu. Zákonodáce tedy po právu zařadil tento trestný čin do hlavy III. Tímto zařazením znásilnění do předních ustanovení zvláštní části trestního zákoníku vyjádřil velký společenský zájem a důraz, který klade na ochranu svobodného rozhodování člověka o pohlavním životě. Pohlavní pud je všem lidem vlastní a jeho uspokojení přirozenou lidskou potřebou. Musí být ovšem uspokojován „normálním“ způsobem. Tedy po vzájemném souhlasu zúčastněných osob a tak, aby nedocházelo k tělesnému či duševnímu poškozování druhé osoby.

Skutková podstata trestného činu znásilnění prošla zajímavým vývojem. V zákoně č. 117/1852 ř.z. byl trestný čin odpovídající znásilnění zakotven jako násilné smilstvo. Skutková podstata násilného smilstva byla konstruována velmi úzce. Objektivní stránka byla, podle mého názoru, rozpracována poměrně detailně, když v první fázi zahrnovala vyhrožování, užití násilí, omámení smyslů, ale i využití bezbrannosti. Druhá fáze násilného smilstva spočívala v souloži. Jako násilné smilstvo bylo trestáno i jednání, které postrádalo uvedenou první fázi, pokud byla soulož vykonána na osobě ženské, která ještě nedokonala čtrnáctý rok svého věku. Co se ovšem jeví problémově, byl velmi úzký objekt a předmět násilného smilstva. Objektem bylo pouze svobodné rozhodování ženy o pohlavním životě, ale pouze ve vztahu k muži, který nebyl jejím manželem. Manželka nebyla proti nedobrovolnému

pohlavnímu styku s manželem chráněna vůbec. Toto pojetí bylo vyjádřením dominantní role muže v manželských vztazích. Z dnešního pohledu se tato právní úprava jeví jako naprosto nepřijatelná. Skutková podstata navíc nechránila osoby mužského pohlaví, když předmětem byla pouze žena.

Zákon č. 86/1950 Sb. zakotvil trestný čin znásilnění. Objektem znásilnění bylo svobodné rozhodování ženy o pohlavním životě. Zásadní změnu oproti násilnému smilstvu spatřuji v tom, že před donucením k souloži byla chráněna i manželka pachatele. Jednalo se bezesporu o krok správným směrem, který rozšířil skutkovou podstatu trestného činu znásilnění.

Vývoj zaznamenala skutková podstata znásilnění v zákoně č. 140/1961 Sb. Původně byla před znásilněním chráněna pouze žena, přičemž tento trestný čin mohl být spáchán pouze souloží. Zásadní novelou provedenou zákonem č. 144/2001 Sb. byl předmět znásilnění rozšířen i na osoby mužského pohlaví a osoby bezpohlavní. Objektivní stránka již nezahrnovala pouze soulož, ale i jiný pohlavní styk.

Skutková podstata zakotvená v platné právní úpravě zákona č. 40/2009 Sb. chrání svobodné rozhodování člověka o pohlavním životě. Chrání tedy muže, ženy i osoby bezpohlavní. Zákonodárce správně nerozlišuje, zda je pachatelem manžel či partner oběti. Znásilnění je možné spáchat souloží, pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží i obecně pohlavním stykem. Na rozdíl od sexuálního nátlaku je znásilnění více invazivní. Vždy je ovšem nutné posuzovat invazivnost určitého jednání s ohledem na okolnosti, které vyjdou v řízení najevo a z hlediska následků.

Co se týká statistických údajů, jsou zpracovány kompletní údaje za rok 2012. Nepřekvapí již tradiční vysoká objasňenost trestného činu znásilnění. Uvedené údaje mohou vzbuzovat mylný optimismus. Orgán činný v trestním řízení se ale může zabývat pouze takovými trestnými činy, o kterých se dozví a vzhledem k tomu, že latence kriminality je u trestných činů znásilnění velmi vysoká, velké množství znásilnění tedy zůstane neoznámeno a nezahrnuto v těchto statistikách.

Problémem, na který se v souvislosti se znásilněním neupozorňuje, jsou znásilnění osob mužského pohlaví. V praxi jsou velmi řídké případy, kdy žena znásilní muže, ačkoliv i to je možné. Co se nicméně děje mnohem častěji, jsou znásilnění muže

mužským pachatelem. Latence u těchto znásilnění je ještě větší než u znásilnění ženy mužem. Tento stav je dán tím, že znásilněný muž se cítí více zostuzen než žena, když znásilněním byl ponížěn a byla mu upřena jeho mužnost. Muž se nedovedl ubránit jinému muži a to v něm probouzí pocit méněcennosti. Homosexuálové navíc mohou čelit i společenskému odsouzení za svou orientaci. Ve společnosti stále existují lidé (a není jich málo), kteří homosexualitu chápou jako zvrhlost. Zastávají názor, že homosexuálové si znásilnění zaslouží jako jakýsi trest za to, že jsou homosexuálové. Extrémní společenskou škodlivostí se dále vyznačují znásilnění osob mladších patnácti let. Pro ně má znásilnění devastační následky, a to po psychické i fyzické stránce.

Obecná představa pachatele znásilnění je představa muže, jež je nositelem poruchy sexuální preference. Skutečná situace je ovšem opačná. Pachatelem znásilnění je ve většině případů osoba mužského pohlaví bez poruchy sexuální preference. Zajímavé také je, že nedelegantní pachatelé většinou páchají znásilnění ne za účelem uspokojení pohlavního pudu, ale aby dali průchod svému hněvu a zlosti, dali najevo svou moc a utvrdili se v ní, demonstrovali svou příslušnost ke skupině. Tomu také odpovídá zjištěný závěr, že i heterosexuální muži znásilňují muže. Někteří pachatelé znásilnění neplánují, spáchají ho kvůli tomu, že se jim k tomu naskytne příležitost. Naprosto svébytnou kategorií jsou znásilnění páchaná vojáky při válečných konfliktech. Sexuální násilí je v takovém případě způsobem boje s nepřítelem, který je znásilněním zlomen, ponížěn. Dokonce existují případy, kdy byli vojáci svými veliteli nabádáni k tomu, aby znásilňovali ženy i muže, kteří příslušeli k nepřátelské národnosti. V takových případech jsou muži znásilňovaných žen nuceni přihlížet znásilňování svých manželek a dcer.

Zabýváme-li se obětí trestného činu znásilnění, nesmí nás překvapit, že mezi obětí a pachatelem většinou již před znásilněním existoval určitý vztah. Není tedy příliš časté, že pachatel číhá na neznámou oběť a přepadá jí ze zálohy. Toto chování vykazují pachatelé s poruchou sexuální preference, kterých je ovšem, jak již bylo zmíněno, menšina. Znásilnění pachatelem, ke kterému má oběť již nějaký vztah, tedy vztahové znásilnění, je mnohem častější než znásilnění útočné. Tato znásilnění zůstávají často nenahlášena. Důvodem je strach oběti z toho, že označení pachatele mezi nejbližšími osobami povede k rozvrácení rodinného či partnerského života, bojí se, že jí společnost

nebude věřit, že se stala obětí trestného činu, že jí za znásilnění bude přičítána polovina. Oběť si často myslí, že rychleji zapomene na traumatický zážitek, když znásilnění neoznámí. Nechce si oživovat okolnosti znásilnění před orgány činnými v trestním řízení. Je tedy třeba, aby bylo s obětí jednáno diskrétně, aby byla dodržována ve všech fázích řízení její důstojnost. Tak bude zabráněno sekundární viktimizaci a stigmatizaci oběti. Nutné je také oběť informovat o možnostech vyhledání odborné lékařské pomoci. Nelze generalizovat, je ovšem nutné připustit, že některé oběti ke znásilnění určitou mírou přispějí. Snadněji se stane obětí znásilnění osoba pohybující se v prostředí s uvolněnou morálkou, prostitutka, osoba pohybující se v komunitě drogově závislých, osoba, která se chová vyzývavě, nosí odhalující oblečení, nadměrně požívá alkoholické nápoje. Je ovšem nutné zdůraznit, že problematický život oběti, ať už spočívá v čemkoliv, v žádném případě neospravedlňuje pachatelův čin.

K oznámení trestného činu znásilnění by mělo dojít s co nejkratší časovou prodlevou od spáchání trestného činu. Pokud se tak nestane, hrozí nebezpečí zániku stop. Typickými stopami jsou stopy ve vědomí. Jejich kvalita je nicméně závislá na schopnostech vnímat, zafixovat si a reprodukovat průběh trestného činu a pachatele. Vlivem traumatické situace je vnímání oběti zkreslené. Z materiálních stop jsou typické stopy biologické, zejména sliny, sperma, krev, kůže. Pro získání kriminalisticky relevantních informací z těchto stop je rozhodující, kdy oběť znásilnění oznámí. Prodleva mezi spácháním činu a jeho oznámením, osprchování, provedení intimní hygieny, vyprání oblečení, které měla oběť na sobě v době činu, to vše přispívá ke zničení materiálních stop.

Oznámení trestného činu znásilnění činí nejčastěji sama oběť, případně osoby, kterým se oběť svěřila. V praxi nejsou výjimečná ani oznámení institucí, typicky škol a zdravotnických zařízení. Pokud oznámení učiní oběť, je nutné k ní přistupovat velmi šetrně. Vyslychající osoba musí odbourat komunikační bariéru, která oběti brání vypovídat a musí v ní vzbudit pocit důvěry. Je vhodné, aby vyslychající osoba byla stejného pohlaví jako vyslychaná osoba a věkově blízká. Pokud má vyslychající podezření, že osoba oznamuje smyšlené znásilnění, nesmí tuto svou domněnku dát najevo. V případě, že oznámení činí osoba odlišná od oběti, je klíčovou otázkou, jak se o trestném činu svědek dozvěděl. Vyslychající se na závěr svědka dotáže, zda překazil

trestný čin. Je nesmírně důležité, aby tato otázka byla položena až na závěr výslechu. Vyslýcháný by poté měl tendenci zkreslovat skutečnosti tak, aby unikl trestnímu stíhání za nepřežkažení trestného činu.

Jak již bylo zmíněno, u znásilnění se více než u jiných trestných činů objevují křivá obvinění. Pokud má orgán činný v trestním řízení podezření, že zdánlivá oběť si znásilnění vymyslela, povede tuto zdánlivou oběť k tomu, aby detailizovala svou výpověď. Člověk totiž většinou není schopný promyslet trestný čin, který se nestal, do všech detailů. Dalším úkonem, který pomáhá odhalit nepravdivá oznámení, je prohlídka těla oběti. Tyto „oběti“ neváhají samy sebe zranit. Pud sebezáchovy jim ale nedovolí se zranit příliš vážně. Typicky se zraňují špendlíkem či žiletkou. Tato zranění jsou na místech, na která oběť bez problému dosáhne, vidí na ně a může je kontrolovat. Zpravidla chybí poranění pohlavních orgánů a prsou, protože na těchto místech jsou poranění bolestivá a „oběť“ si nechce bolest způsobit.

Počátečním úkonem typickým pro vyšetřování trestného činu znásilnění je ohledání místa činu. Jedná se o velmi komplexní úkon, při kterém je nutné koordinovat více osob a přesně stanovit plán postupu. Při ohledání se uplatňuje několik zásad. Výjezdní tým vede jedna osoba – vedoucí. Ten stanovuje plán postupu a určuje, kdo bude jednotlivé úkony činit. Na místo činu se vstupuje jednou příjezdovou cestou, která je před vstupem ohledána. Uplatňuje se kriminalistická zásada „ruce do kapes.“ to znamená, že osoby provádějící ohledání pozorují místo činu očima. Členové výjezdního týmu se snaží ohledávané místo kontaminovat co nejméně – tedy neodhazují nedopalky, obaly, nevytvářejí nad nezbytnou míru trasologické stopy, atd. Vhodné je přibrat nezúčastněnou osobu.

Dalšími typickými vyšetřovacími úkony, které jsou při vyšetřování trestného činu znásilnění prováděny, jsou výslech obviněného, konfrontace, проверка výpovědi na místě, rekognice, vyšetřovací experiment a rekonstrukce. Při výslechu obviněného se doporučuje, aby vyslýchající nechal obviněného vypovídat ve větší šíři. Obviněný nevědomky může uvést rozhodující skutečnosti, které v souvislosti s ostatními důkazy prokáží jeho vinu. Vyslýchající musí svými znalostmi získat převahu nad obviněným. Tím, že klade obviněnému otázky, volí směr, kterým se výslech bude ubírat a dává tak najevo svou řídicí roli. Důležité také je, aby orgán činný v trestním řízení zvažil

kriminální minulost osob, které mají být zúčastněny na jednotlivých úkonech. V souladu s tímto zjištěním poté naplánoval a zajistil přítomnost osob, které budou jednotlivé úkony provádět.

Na tomto místě se vrátím ke stávající úpravě ohledání v zákoně č. 141/1961 Sb. Podle mého názoru zákonodárce nezvolil příliš šťastnou úpravu důkazního prostředku, který je jeden z nejvíce využívaných a zároveň jeden z nezastupitelných důkazních prostředků. Zákonodárce mu v zákoně č. 141/1961 Sb. věnuje pouze tři věty, přičemž tyto věty jsou velmi obecně formulované, poslední z nich je navíc věnována protokolu, jehož úpravu by pro lepší přehlednost bylo vhodné přesunout do § 55 zákona č. 141/1961 Sb. Je pochopitelné, že zákonodárce nemůže příliš podrobně upravovat každý důkazní prostředek. Jejich výčet uvádí v ustanoveních § 89 až § 118 zákona č. 141/1961 Sb. Způsob jejich provádění se navíc může vlivem technického pokroku v čase poměrně rychle vyvíjet a neustálé novelizace by stabilnímu právnímu prostředí neprospěly. Bylo by ovšem vhodné, kdyby v ustanovení o ohledání byla zakotvena možnost přibrat k ohledání místa činu nezúčastněnou osobu. Ustanovení § 113 zákona č. 141/1961 Sb. se o tomto nikterak nezmiňuje, v praxi se k ohledání místa činu nezúčastněná osoba přibírá často a její přítomnost může zásadně ovlivnit důvěryhodnost důkazů získaných tímto důkazním prostředkem. Zákonodárce namísto nezúčastněné osoby zdůrazňuje přítomnost znalce. Jeho přítomnost je ovšem často nadbytečná, stačí mu pouze seznámit se s výsledky ohledání a v praxi se tedy většinou nepřibírá.

Úplným závěrem se nabízí otázka, co na současném stavu změnit, aby potenciální pachatelé trestného činu znásilnění byli od spáchání tohoto trestného činu odrazeni. Měla by snad být zvýšena sazba trestu odnětí svobody za tento trestný čin? Domnívám se, že toto zvýšení by k prevenci před znásilněním nepřispělo. Potenciálního pachatele vysoká sazba trestu odnětí svobody neodradí, protože v době spáchání činu nemyslí na to, že bude potrestán, ale na to, aby se mu trestný čin zdařil. Bylo by navíc naivní se domnívat, že laická veřejnost má všeobecný přehled o tom, jak vysoké tresty jsou za znásilnění ukládány. Neodpustím si nicméně jistý apel na sdělovací prostředky. Zpravidla totiž informují o znásilněních, která byla spáchána pachateli s poruchou sexuální preference, nicméně opomíjejí vztahová znásilnění, kterých je ovšem většina. Veřejnost má poté dojem, že vztahová znásilnění se nestávají. Pachatelé vztahových

znásilnění spoléhají na to, že nebudou potrestáni, stejně jako řada pachatelů před nimi. Je pochopitelné, že pro média mají větší atraktivitu znásilnění spáchaná za neobvyklých okolností, v zájmu vytvoření reálnější představy o trestné činnosti by ovšem měly svou pozornost věnovat též vztahovým znásilněním.

Seznam zkratk

PORIDOS: portrétní identifikace osob

IS PATROS: policejní informační systém pro pátrání po hledaných a pohřešovaných osobách

Seznam použité literatury a pramenů

MONOGRAFIE:

- ČERMÁK, Ivo. *Lidská agrese a její souvislosti*. Vyd. 1. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1998. 204 s. ISBN 80-902614-1-8.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 445 s. ISBN 978-80-7380-461-9.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 1998, 248 s. ISBN 80- 85858-70-3.
- FENYK, Jaroslav, Roman HÁJEK, Igor STRÍŽ a Přemysl POLÁK. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. Praha: Linde, 2010, XVIII, 1184 s. ISBN 978-80-7201-803-1.
- GŘIVNA, Tomáš. *Trestní právo hmotné*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, 311 s. ISBN 978-80-7357-509-0.
- HOLMES, Ronald M a Stephen T HOLMES. *Profiling violent crimes: an investigative tool*. 3. vyd. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, 2002, xi, 299 s. ISBN 0-7619-2594-5.
- CHMELÍK, Jan. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 208 s. ISBN 80-7178-739-6.
- CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9.
- JELÍNEK, Jiří, Karel BERAN, Jana NAVRÁTILOVÁ a Jiří ŘÍHA. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, 904 s. ISBN 978-80-87212-49-3.
- KONRÁD, Zdeněk. *Prověrka výpovědi na místě*. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. 74 s. ISBN 80-7251-221-8.
- KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, 292 s. ISBN 978-80-7345-161-5.

- MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. xxiii, 583 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9.
- NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 2004. 328 s. ISBN 80-7317-036-1.
- NOVOTNÝ, Oto, Adolf DOLENSKÝ, Tomáš GŘIVNA, Jiří HERCZEG, Jaromír HOŘÁK, Stanislav RIZMAN, Pavel ŠÁMAL, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, 599 s. ISBN 978-80-7357-509-0.
- NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008, 527 s. ISBN 978-80-7357-377-5.
- PAVLOVSKÝ, Pavel. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2009, 226 s. ISBN 978-80-247-2618-2.
- SOUKUP, Jaroslav, Bohumil BÁRTA a Jan MATIÁŠEK. *Psychologie a výslechová praxe*. 1. vyd. Praha, 1968, 250 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. 3 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, 2 sv. (xvi, 1450, xiv s., s. 1451-3586). ISBN 978-80-7400-428-5.
- WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2000, 212 s. ISBN 80-7169-795-8.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

- ALLEN, Beverly. *Rape warfare: the hidden genocide in Bosnia-Herzegovina and Croatia* [online]. Minneapolis: University of Minnesota Press, ©1996 [cit. 2014-01-30], p. 59-60. Dostupné také z:
<http://site.ebrary.com/lib/natl/Doc?id=10159564>.
- GROTH, N.A. BURGESS, A.W.: Male rape: Offenders and victims. *American Journal of Psychiatry*, 1980, vol. 137, No. 7, p. 806-810. Dostupné také z:
<http://ajp.psychiatryonline.org/article.aspx?articleID=158303>
- MITLÖHNER, Miroslav. Sexualita v zákoně č.40/2009 Sb., trestním zákoníku. *Speciální pedagogika : časopis pro teorii a praxi speciální pedagogiky* [online]. 2010, roč. 4, č. 4 [cit. 2013-10-10]. Dostupný
<http://systemic.cz/sex/archive/cze/textbook2011/12%20-%20Mitlohner.pdf>
- PEPPER, Ian K. *Crime scene investigation: methods and procedures* [online]. 2nd ed. Maidenhead: Open University Press, 2010 [cit. 2014-01-30]. p. 50-52. Dostupné také z:
<http://site.ebrary.com/lib/natl/Doc?id=10413326>.
- POLICIE ČR. *Statistické přehledy kriminality za rok 2012* [online]. Praha: Policie ČR, 10.1.2013 [cit. 2013-03-04]. Dostupný z
<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2012.aspx>
- SVĚTOVÁ ZDRAVOTNICKÁ ORGANIZACE. *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10* [online]. Praha. Aktualizovaná 2. verze k 1.1.2013 [cit. 2013-05-04]. Dostupné z <http://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html>

ODBORNÉ ČLÁNKY:

- FENYK, Jaroslav, Jan HLAVÁČEK a Pavel KROULÍK. Některé zvláštní způsoby dokazování. *Kriminalistický sborník*. 532200939-41, str. 39-41.
- GŘIVNA, Tomáš. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*. -10200967-72

SOUDNÍ ROZHODNUTÍ A STANOVISKA

- Zhodnocení poznatků Trestního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR o soudní praxi při rozhodování o trestných činech proti lidské důstojnosti podle oddílu druhého hlavy osmé zvláštní části trestního zákona, ze dne 19.1.1982, č. Tpjf 158/80, publikováno pod č. 17/1982 Sb. rozh.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 8 Tdo 994/2011, ze dne 31.8.2011
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR sp. zn. 6 Tz 12/81, ze dne 8. 4. 1981, publikováno pod č. 27/1981 sb. rozh.
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 To 105/93, ze dne 4. 3. 1994, publikováno pod R 43/1994 tr.
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 5 To 100/2004, ze dne 20. 10. 2004, publikováno pod R 42/2006 tr.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 7 Tdo 841/2010, ze dne 20. 7. 2010
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 535/2009, ze dne 13. 5. 2009, publikováno pod R 25/2010 tr.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Tz 35/91, ze dne 16. 5. 1991, publikováno pod R 52/1992 tr.
- Nález Ústavního soudu ze dne 11. 10. 2007 sp. zn. III. ÚS 528/06, publikováno pod č. 159/2007 Usn.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR z 25. června 1968, 11 Tz 29/68, publikováno pod R 49/1968 tr.

PRÁVNÍ PŘEDPISY

- zákon č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích
- zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon
- zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním